

Instruks for markkontrollører af markfrø og sædekorn 2018

Instruks for markkontrollører af markfrø og sædekorn 2018

Denne instruks er udarbejdet af TystofteFonden i 2018

Forsidefoto: TystofteFonden

TystofteFonden

Teglværksvej 10

4230 Skælskør

E-mail: certificering@tystofte.dk

Hjemmeside: <http://www.tystofte.dk>

Henvendelser vedrørende faglige spørgsmål, rettelser, forslag og ændringer til denne instruks bedes rettes til certificering@tystofte.dk eller direkte til den ansvarshavende medarbejder:

Ansvarlig for avlskontrol:

Martin Himmelboe   Tlf. :   8172 8403   E-mail : mhi@tystofte.dk

Indholdsfortegnelse

1	Generelle oplysninger	7
1.1	Regler for autorisation som kontrollør og opretholdelse af denne	7
1.2	Efterkontrol	8
1.3	Opfølgning på bemærkninger fra efterkontrol	8
1.4	Skema til brug for markkontrollen	8
1.5	Registrering og indberetning af markkontrollen	8
1.6	Selve avlskontrollen	9
1.7	Marksyn på motorcykel	10
1.8	Samdyrkning af flere arter til frøproduktion	10
1.9	Foragre	10
1.10	Vejledning i forbindelse med elektronisk indberetning af markkontrollen	10
1.11	Retningslinier for indtastning	12
1.12	Ændring af bedømmelse der er indtastet	13
1.13	Praktiske oplysninger	13
1.14	Klagemulighed	14
1.15	Resultat af kontrollen	14
2	Certificering af frø og sædekorn	14
2.1	Kategorier	16
3	Markfrø	16
3.1	Udførelse af markbesigtigelse og udfyldelse af besigtigelseskema	16
3.2	Besigtigelsen	16
3.3	Antal besigtigelser	17
3.4	Besigtigelseskema	17
3.5	Afstandsisolering	20
3.6	Iblanding af anden sort	20
3.7	Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt	21
3.8	Andre ukrudtsarter	23
3.9	Flyvehavre	23
3.10	Forfrugt	23
3.11	Afgrødens tilstand og sygdomme	23
3.12	Markskitse	23
3.13	Særligt for olie- og spindplanter	24
3.14	Særligt for rodfrugter	24
3.15	Avlsnormer for de enkelte arter	25
3.15.1	Rajgræs (Alm. rajgræs, Italiensk rajgræs, Hybrid rajgræs, Rajsvingel og Westerwoldisk rajgræs)	25
3.15.2	Engrapgræs	26
3.15.3	Kløver arter og andre arter af græsser end rajgræs og engrapgræs	27
3.15.4	Markært	28
3.15.5	Alm. raps og hybridraps	29
3.15.6	Andre arter end græsser, kløver, markært og raps	31

4	Sædekorn	33
4.1	Udførelse af markbesigtigelse og udfyldelse af besigtigelseskema	33
4.2	Besigtigelsen	33
4.3	Besigtigelse af hybrider	33
4.4	Besigtigelseskema	33
4.5	Anden sort af samme art	36
4.6	Kemisk bekæmpelse af flyvehavre eller græsukrudt.....	36
4.7	Arealernes afstandsisolering	36
4.8	Mark nr. eller navn	37
4.9	Bestemmelser om forfrugt.....	37
4.10	Frøbårne sygdomme.....	37
4.11	Sortsægthed og sortsrenhed.....	38
4.12	Normer for sortsrenhed	38
4.13	Isåning af anden sort eller art	39
4.14	Anden kornart.....	39
4.15	Flyvehavre i fremavlsmarken	40
4.16	Fund af fatoider i havre.....	40
4.17	Fremavlens tilstand	40
4.18	Andre ukrudtsarter	41
4.19	Rubrikken "Bemærkninger og skitser"	41
4.20	Notér i alle rubrikker	41
4.21	Nedklassificering af avl	42
4.22	Særlige bestemmelser vedrørende flyvehavre	42
4.23	Betingelser fælles for alle arter	42
4.24	Regler for fraskæring ved fund af flyvehavre	43
4.25	Høstkontrol.....	43
4.26	Avlskontrolnormer.....	45
	4.26.1 Vårbyg.....	45
	4.26.2 Vinterbyg.....	45
	4.26.3 Vårhvede, vinterhvede og spelt.....	46
	4.26.4 Alm. havre, nøgen havre og purhavre	46
	4.26.5 Vårtriticale og vintertriticale	47
	4.26.6 Rug.....	47

Bilag 1 - Markfrø

1	Ploidi.....	48
1.1	Alm. rajgræs	48
1.2	Italiensk rajgræs	50
1.3	Westerwoldisk rajgræs	50
1.4	Hybrid rajgræs	50
1.5	Rajsvingel.....	50
2	Engrapgræs.....	51
3	Rødsvingel.....	52
4	Bakkesvingel	53
4.1	Ploidi:.....	53

5	Kløver	53
6	Raps	53
6.1	Hybrid/population vinterraps.....	53
6.2	Hybrid/population vårraps.....	53
7	Markært	54
8	Smalbladet lupin	54

Bilag 2 - Sædekorn

1	Karakterer til sortsbedømmelse	55
2	Vinter- og Vårbyg	55
2.1	Plante	55
2.1.1	Højde	55
2.2	Aks	55
2.2.1	Type	55
2.2.2	Skridning	55
2.2.3	Stakpigment	56
2.2.4	Voksbelægning	56
2.2.5	Stilling.....	56
2.2.6	Form	56
2.2.7	Tæthed.....	57
3	Vinter- og Vårhvede	57
3.1	Plante	57
3.1.1	Højde.....	57
3.2	Strå.....	58
3.2.1	Voksbelægning	58
3.3	Flagblad.....	58
3.3.1	Bladskede-voksbelægning	58
3.4	Aks.....	58
3.4.1	Voksbelægning	58
3.4.2	Tæthed.....	58
3.4.3	Forekomst af stak eller avnetilspidsning	58
4	Alm. havre, nøgen havre og purhavre	59
4.1	Plante	59
4.1.1	Højde.....	59
4.2	Strå.....	59
4.2.1	Behåring på øvre knæ	59
4.3	Blad.....	59
4.3.1	Kantbehåring på 2. øverste blad	59
4.4	Top.....	60
4.4.1	Skridning	60
4.4.2	Toplængde	60
4.4.3	Voksbelægning på nedre yderavne.....	60
4.5	Kerne.....	60
4.5.1	Voksbelægning på kernen.....	60

5	Sortsbeskrivelser – Vinterbyg	61
6	Sortsbeskrivelser – Vinterrug	61

Bilag 3 - Ændringer

1	Tabel 1 Ændringer.....	62
----------	-------------------------------	-----------

1 Generelle oplysninger

Instruks for markkontrollører af markfrø og sædekorn er udarbejdet på grundlag af Landbrugsstyrelsens bekendtgørelser nr. 1350 om markfrø (gældende fra 01. januar 2018) og nr. 1351 om sædekorn (gældende fra 01. januar 2018).

Bestemmelserne i denne instruks gælder for besigtigelse af arealer med avl af markfrø og sædekorn, og er gældende for autoriserede markkontrollører og efterkontrollører. Hvis kontrolløren skal besigtige arealer af arter, der ikke er nævnt i denne instruks, skal TystofteFonden kontaktes for nærmere information om gældende normer.

Formålet med markbesigtigelse er at kontrollere om avlen kan godkendes til certificering. Certificering er nærmere beskrevet i afsnittet om certificering af frø og sædekorn. Disse elementer indgår i kontrollen:

Forfrugt
Afstandsisolering fra andre pollenkilder
Artsrenhed – for markfrø især i rajgræs
Forekomst af flyvehavre
Forekomst af ukrudt
Sortsrenhed og til en vis grad sortsægthed

Alle arealer besigtiges af autoriserede kontrollører.

1.1 Regler for autorisation som kontrollør og opretholdelse af denne

Ansøgeren skal have gennemgået en jordbrugsfaglig uddannelse, der sikrer, at ansøgeren kan foretage markkontrol på en forsvarlig måde.

Autorisation meddeles for henholdsvis sædekorn og markfrø, når ansøgeren har gennemført TystofteFondens kursus for nye kontrollører og har bestået eksamen. TystofteFonden udsender hvert forår en nyhed om fondens kurser. Nyheder annonceres via nyhedsmail og på www.tystofte.dk

Kontrolløren tildeles et autorisationsnummer, der skal anføres sammen med kontrollørens underskrift på besigtigelseskemaerne. Autorisationsnummeret skal også bruges som login i forbindelse med den elektroniske bedømmelse.

Autorisationen udstedes som en generel autorisation til at foretage markbesigtigelser af arealer anmeldt af registrerede markfrø- og sædekornsvirksomheder. Kontrollører ansat i en markfrø- eller sædekornsvirksomhed må kun besigtige arealer udlagt af denne virksomhed, med mindre andet er aftalt med TystofteFonden.

Opretholdelse af autorisationen forudsætter, at

- a) Kontrolløren gennemfører markbesigtigelser og foretager indberetning i overensstemmelse med anvisninger fra TystofteFonden.
- b) Kontrolløren regelmæssigt foretager besigtigelser.
- c) Kontrolløren deltager i TystofteFondens årlige møde for autoriserede kontrollører mindst hvert femte år
- d) Der er tilfredsstillende overensstemmelse mellem besigtigelser foretaget af kontrolløren og besigtigelser af samme arealer foretaget af TystofteFondens efterkontrollører.
- e) TystofteFonden holdes informeret om alle forhold, der har betydning for gennemførelse af besigtigelserne.

Overtrædelse af en af ovennævnte bestemmelser kan medføre tilbagekaldelse af autorisationen.

1.2 Efterkontrol

Der bliver udført efterkontrol på minimum 5 % af alle arealer af efterkontrollører efter aftale med TystofteFonden. Efterkontrollører autoriseres af TystofteFonden efter reglerne ovenfor. Efterkontrollører udfører efterkontrollen på vegne af TystofteFonden.

1.3 Opfølgning på bemærkninger fra efterkontrol

Såfremt efterkontrolløren har informeret den autoriserede kontrollør om forhold, der har betydning for avlens bedømmelse, skal den autoriserede kontrollør tage disse oplysninger i betragtning, som var det sine egne, og om nødvendigt foretage en ny besigtigelse. Hvis den autoriserede kontrollør allerede har sendt besigtigelseskemaet til virksomheden, skal den autoriserede kontrollør sende en kopi med de nye oplysninger. Det samme gælder, hvis den autoriserede kontrollør har indsendt sin bedømmelse elektronisk til TystofteFonden.

1.4 Skema til brug for markkontrollen

Virksomheden afgør, hvilken/hvilke markkontrollører eller landøkonomiske virksomheder, der skal foretage markkontrol på vegne af virksomheden. Virksomheden sender skemaet "Anmeldelse af areal til fremavl" for hvert enkelt areal direkte til markkontrolløren eller til den landøkonomiske virksomhed, der står for virksomhedens markkontrol. Virksomheden har i forvejen påført oplysninger om virksomhed, avlers navn, adresse, telefonnr., art, sort, udlægsår, udlægsparti, generation og kontraheret areal til brug for markkontrollen.

1.5 Registrering og indberetning af markkontrollen

Skemaet "Anmeldelse af areal til fremavl" skal udfyldes ved markbesigtigelsen. Det er vigtigt at udfylde skemaet korrekt og entydigt. Alle relevante spørgsmål for markfrø hhv. sædekorn skal besvares. Oplysningerne skal dokumentere baggrunden for evt. godkendelse eller kassation af arealet. Udfyldelsen af besigtigelseskemaet skal være så fyldestgørende, at TystofteFonden kan afgøre, om en given bedømmelse er i overensstemmelse med gældende regler for avlskontrol. Hvis der ikke findes noget af betydning, noteres "o" eller "-" i feltet.

Der er vist eksempel på udfyldelse af skema for hhv. markfrø og sædekorn under afsnittene for disse artsgrupper.

For både markkontrollør og efterkontrollør gælder det, at der altid skal tages kontakt med avler, eller en anden person, der kan komme med oplysninger som har betydning for avlens bedømmelse som arealets præcise størrelse (høstareal), forfrugt og beliggenhed. Oplysningerne påføres besigtigelseskemaet.

Det er den autoriserede kontrollør, der aftaler forholdsregler for godkendelse af avlen med avler, foretager evt. 2. syn, vurderer avlen ud fra sine egne iagttagelser og indstiller til kassation eller godkendelse af avlen. Oplysninger fra efterkontrolløren skal indgå på lige fod med den autoriserede markkontrollørs egne fund.

Den autoriserede markkontrollør vurderer, om arealet kan godkendes til certificering ud fra de indhentede oplysninger, og indsender sin bedømmelse elektronisk til TystofteFonden. Besigtigelseskemaer fra autoriserede kontrollører skal sendes til den virksomhed, der er angivet på skemaet, umiddelbart efter den afsluttende besigtigelse. Kontrolløren skal tage kopi af skemaet til sig selv og evt. til avleren.

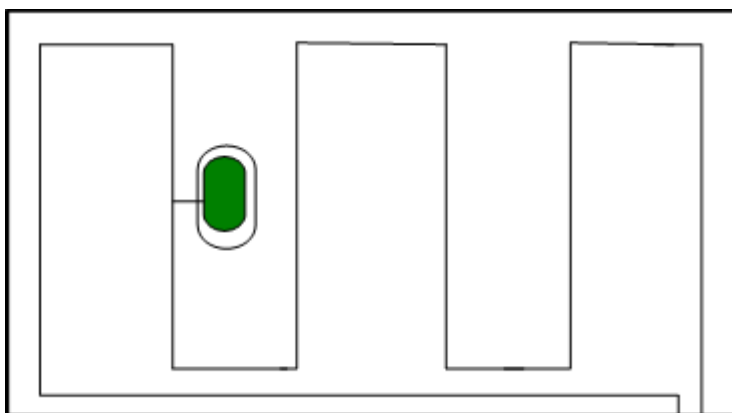
Besigtigelseskemaer fra efterkontrollører (typisk på grønt papir) skal indsendes umiddelbart efter besigtigelse til TystofteFonden.

Tidspunktet for bedømmelsen af markfrø og sædekorn er beskrevet i henholdsvis afsnit 3.2 og 4.2. Indrapporteringen skal så vidt muligt være udført senest:

- 25. juni for vinterraps
- 5. juli for arter der ikke sås i høståret
- 20. juli for arter der er sået i høståret
- 1. august for vinterbyg
- 15. august for bederoe, rødkløver og øvrig vintersæd
- 1. september for vårsæd.

1.6 Selve avlskontrollen

Avlskontrollen gennemføres ved at hver mark vandres igennem efter et mønster (se eksempel i Figur 1). Gå altid langs markskel, ved hegn, under el-ledninger, rundt om vandhuller mm., hvor der særligt skal kontrolleres for flyvehavre.

Figur 1 Eksempel på vandringmønster i en mark.

1.7 Marksyn på motorcykel

TystofteFonden kan i konkrete tilfælde give tilladelse til at marksyn foretages på motorcykel. Det har i en årrække været anvendt på udvalgte arealer med avl af sædekorn. Det er en forudsætning, at der foreligger en skriftlig aftale med TystofteFonden, at de normale krav til besigtigelse, som beskrevet i denne instruks, kan opfyldes, samt at det noteres under bemærkninger, når et areal helt eller delvist er besigtiget på motorcykel.

1.8 Samdyrkning af flere arter til frøproduktion

Det er tilladt, at dyrke flere arter i blanding på samme fremavlsareal, som fx bælgssæd og korn. Dette er især relevant for økologisk fremavl. Frøene adskilles efter høst på grundlag af forskelle i frøstørrelse og frøfacon. Det er ikke tilladt at samdyrke to kornarter.

Forholdene i marken skal være sådan, at det er muligt at udføre en forsvarlig markbesigtigelse af afgrøderne. Hvis forholdene for markbesigtigelse ikke er tilfredsstillende, skal arealet kasseres.

1.9 Foragre

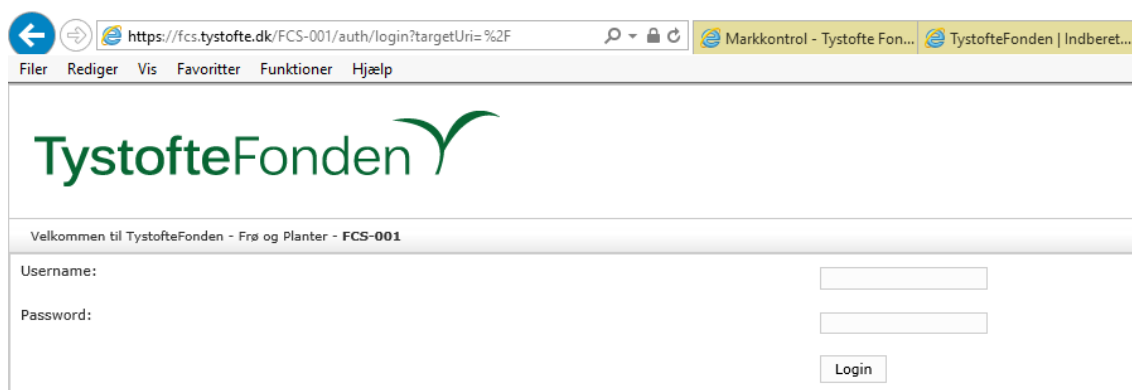
Der er mulighed for at udlægge fremavl på foragre til anden afgrøde. Det er vigtigt at bemærke, at afstandskravene også gælder for avl udlagt på foragre.

1.10 Vejledning i forbindelse med elektronisk indberetning af markkontrollen

Resultatet fra markkontrollen af markfrø og sædekorn skal indberettes elektronisk til TystofteFonden.

Det betyder, at den enkelte kontrollør skal indberette resultaterne til TystofteFonden på nedenstående blanket, der findes via dette link:

<https://fcs.tystofte.dk/FCS-001/>

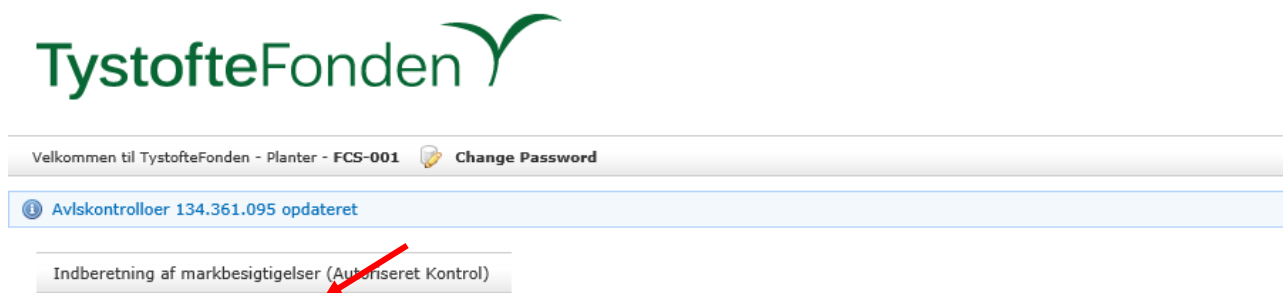

The screenshot shows a web browser window with the URL <https://fcs.tystofte.dk/FCS-001/auth/login?targetUri=%2F>. The page title is 'Markkontrol - Tystofte Fon...' and the browser tab is 'TystofteFonden | Indberet...'. The page content features the TystofteFonden logo and a welcome message: 'Velkommen til TystofteFonden - Frø og Planter - FCS-001'. Below the message, there is a login form with two input fields: 'Username:' and 'Password:'. A 'Login' button is positioned to the right of the password field.

Figur 2 Log in

Ved Username indtastes kontrollørnummer med store bogstaver (ingen mellemrum mellem bogstaver og cifre: eksempelvis K127) (Figur 2).

Første gang du logger på, skal stamdata opdateres. Klik på Indberetning af markbesigtigelser (Figur 3).

Figur 3 Første skærbillede efter stamdata er opdateret

Herefter ses en liste med de arealer, du som kontrollør allerede har indtastet i indeværende år (første gang du logger ind, er der selvfølgelig ingen). Nedenstående er et eksempel på en liste (Figur 4).

Avlsparti Nummer	Avlskontrollør	Godkendte Ha	Kasserede Ha	Bemærkninger	Anden høstkategori	Avler Cvr	Status	Date Created	Created By	Last Updated	Updated By	Historik
TEST001	TYS-TEST	0,5	0	Meget græsukrudt	C1	35872612	Modtaget	03-05-2017	TYS-TEST	03-05-2017	TYS-TEST	Historik

Ialt: 1

Figur 4 Indtastede arealer

For at komme til selve indtastningsbilledet klikkes på "Ny Markbesigtigelse".

Til højre er vist eksempel på indtastning (Figur 5). De felter, der er markeret med "*" skal udfyldes. Dog behøver "Kasserede Ha" ikke at være udfyldt, når der er indtastet en værdi i "Godkendte Ha" og omvendt.

Brug tab-tasten for at komme til næste felt. Ved endt indtastning klikkes på "opret". Derefter fremkommer et billede, der viser, hvad du har indtastet.

Brug af felterne "Bemærkninger" og "Anden høstkategori" er beskrevet nedenfor.

Der skal ikke indtastes i feltet "Avler CVR".

Figur 5 Indtastning af markbesigtigelse

1.11 Retningslinier for indtastning

Bedømmelsen skal først indtastes, når den endelige bedømmelse er færdig. Dvs. der skal ikke indberettes efter 1. syn, hvis arealet er indstillet til 2. syn. Kontrolløren afventer 2. syn og indberetter derefter den afsluttende bedømmelse. I Tabel 1 er der forklaret hvordan hvert felt skal udfyldes.

Tabel 1 Felterne til udfyldning af markbesigtigelse

<p>Avlsparti-nummer</p>	<p>Avlspartinummeret er unikt. Nummeret står i højre hjørne på "Anmeldelse af arealer til fremavl" (besigtigelseskemaet).</p> <p>Det skal indtastes nøjagtigt, som det er angivet på anmeldelsen. Hvis der er streger, skal de indtastes og hvis der er mellemrum skal det indtastes. F.eks. 12/B-14 L. Dog skal det eventuelt foranstående "DK" ikke indtastes.</p>
<p>Godkendte og kasserede ha</p>	<p>Der skal indtastes det antal ha, som samlet godkendes og/eller kasseres. Hvis alle ha godkendes, er det ikke nødvendigt at taste i feltet for kasserede ha, da det allerede er udfyldt med "0". Det omvendte gælder, hvis alle ha kasseres. Der skal indtastes en værdi i minimum ét af felterne.</p> <p>Hvis en anmeldelse består af flere marker, indtastes den samlede bedømmelse for alle markerne, som anmeldelsen omfatter. Der skal ikke indtastes en bedømmelse pr. mark. Det vil sige, at hvis man på sit skema har noteret, at der er besigtiget 2 marker på henholdsvis 5 og 10 ha, og begge marker er godkendte, indberettes, at 15 ha er godkendte på det pågældende avlspartinummer.</p>
<p>Bemærkningsfelt</p>	<p>Feltet er en mulighed for at indtaste diverse bemærkninger.</p> <p>Feltet skal benyttes til at angive årsag til nedklassificering eller kassation. Det er nok at skrive stikord eksempelvis flyvehavre, anden kornart, afstandsproblemer eller forfrugt. Men hvis en del af en avl nedklassificeres og en anden del kasseres, skal det fremgå, hvad der er årsag til hvad. Eksempelvis: kassation: Flyvehavre 10 stk., C2 pga. forfrugt. Der skal angives antal flyvehavre eller en vurdering af antallet, hvis der er tale om en større mængde.</p> <p>Hvis en del af avlen nedklassificeres, skal antal ha, der nedklassificeres, angives her.</p>
<p>Anden høstkategori</p>	<p>Feltet benyttes kun, hvis høstkategorien ændres i forhold til den anmeldte. F.eks. hvis der nedklassificeres fra basis til C1, vælges C1.</p> <p>Bemærk, at hvis det kun er en del af et avlsparti, der nedklassificeres, skal høstkategorien også ændres. I feltet for godkendte ha indberettes alle godkendte ha - det vil sige både de ha der nedklassificeres, og de ha der beholder den oprindelige kategori. I bemærkningsfeltet skrives, hvor mange ha der nedklassificeres, hvis ikke alle nedklassificeres.</p>

1.12 Ændring af bedømmelse der er indtastet

Hvis en kontrollør ønsker at ændre et allerede indsendt bedømmelsesresultat, sker det ved at klikke på avlspartinummeret for det pågældende areal på listen over allerede indtastede arealer (Markbesigtigelsesliste).

Derefter fremkommer de tidligere indtastede data:

The screenshot shows a web interface with a navigation bar at the top containing 'Home', 'Markbesigtigelse Liste', and 'Ny Markbesigtigelse'. Below the navigation bar is a section titled 'Vis Markbesigtigelse'. Inside this section is a table with the following data:

Id	132.658.744
Avlsparti Nummer	17TYS0001
Avlskontrollør	BILU1
Godkendte Ha	15
Kasserede Ha	2
Bemærkninger	Kasseret: Flyvehavre. Efter aftale med virksomhed 7 ha nedklassificeret pga. forfrugt
Anden høstkategori	C2
Avler Cvr	
Status	Modtaget

Below the table is a 'Ret' button, which is highlighted with a red arrow pointing to it.

Figur 6 Ændring af indtastede oplysninger

Klik på "Ret" og det bliver muligt at rette data i et indtastningsbillede (Figur 6).

Når data er rettet klikkes på "opdater". Send en mail til certificering@tystofte.dk om ændringen af det pågældende parti.

I feltet "status" kan du se om anmeldelsen er modtaget, under behandling eller godkendt i styrelsens IT-system. Uanset status kan der rettes i de indtastede oplysninger, også selv om status er "godkendt".

1.13 Praktiske oplysninger

Kontrollørnummeret skal ikke indtastes i indtastningsbilledet. Da kontrollørnummeret bliver benyttet som login, udfylder systemet selv kontrollørnummeret på indberetningen. Det betyder, at man kun kan indtaste sine egne arealer. Hvis man indtaster andres arealer, vil man stå som kontrollør af arealerne.

Bemærk, at det altid er muligt at gå fra indtastningsbilledet til listen over indtastede bedømmelser ved at klikke på enten "Markbesigtigelsesliste" eller "Ny markbesigtigelse".

"Markbesigtigelseslisten" kan sorteres. Ved at klikke på en overskrift sorteres bedømmelserne efter data i den pågældende kolonne.

Man forlader systemet ved at klikke på "logout" øverst i højre hjørne.

1.14 Klagemulighed

Både avler og virksomhed kan anke kontrollørens bedømmelse af arealerne. Dette gælder fx ved indstilling til kassation eller krav om ny besigtigelse som betingelse for godkendelse. Klagen skal indgives snarest muligt og af hensyn til mulighed for vurdering af klagen, senest en uge fra den dato, hvor meddelelsen om bedømmelsen er givet. Klagen sendes til certificering@tystofte.dk, eller med almindelig post til TystofteFonden, Teglværksvej 10, 4230 Skælskør. Vi sender klagen sammen med vores kommentarer videre til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, som træffer afgørelse i sagen. Modtager vi klagen for sent, vil Miljø- og Fødevarerklagenævnet som udgangspunkt afvise klagen.

1.15 Resultat af kontrollen

Når TystofteFonden har alle relevante oplysninger om avlen (avlskontrol, laboratorieanalyse og kontroldyrkning af udlægspartiet), sender TystofteFonden en endelig godkendelse af avlen til virksomheden. Godkendelser sendes på mail minimum en gang ugentligt i sæsonen til virksomheden. Det betyder, at virksomheden kan oprense og anmelde det høstede frø til certificering.

2 Certificering af frø og sædekorn

Frø er fundamentet for vores landbrugs- og gartneriproduktion. Handel og udveksling af frø er omfattende reguleret for gennem kvalitetsfrø at sikre større produktivitet i landbrug og gartneri.¹

Når man ser ned i en sæk med frø eller sædekorn, vil et trænet øje kunne afgøre, hvilken art frø det er. Men det er meget svært at afgøre, hvilken sort eller sorter, der er tale om, om frøet kan spire, og om der er andre sorter eller arter i sækken.

Forkert sort, lav spireevne eller uønskede frø i udsæden kan have store konsekvenser for køberen. Det kan resultere i lavere afregning af avlen eller udgifter til omsåning af marken. Der kan også ske spredning af uønskede arter, som der skal bruges tid og penge på at fjerne flere år frem i tiden.

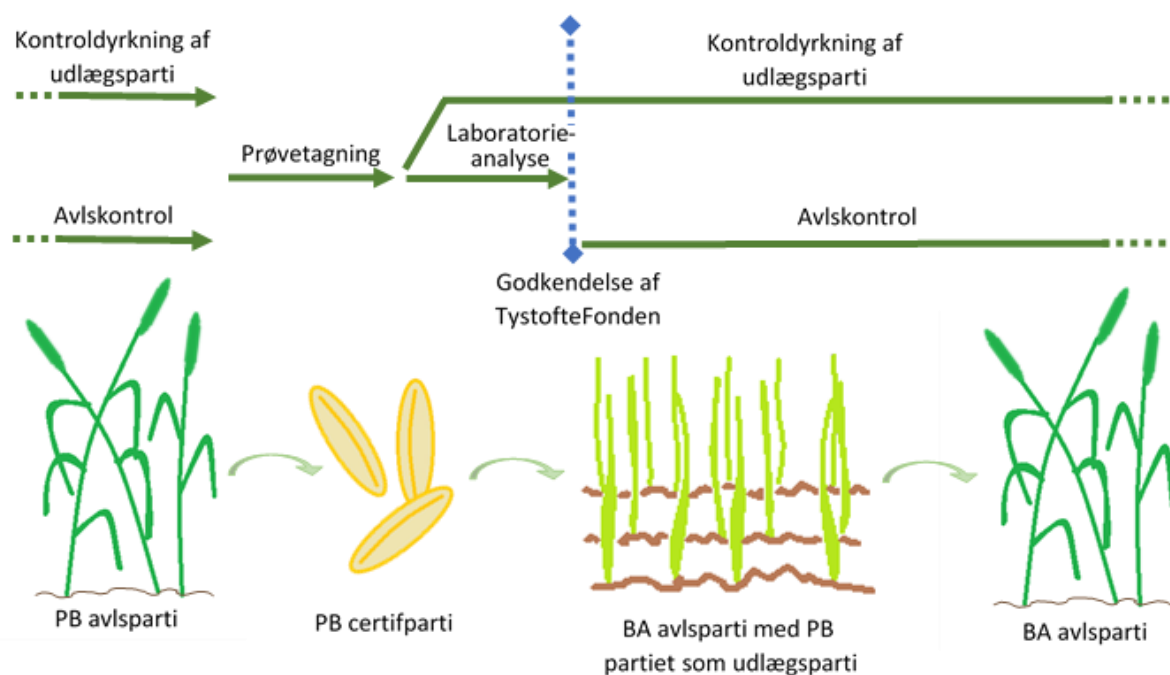
Derfor er der krav om, at frø skal kontrolleres igennem flere generationer (benævnt kategorier), når det opformeres, fra det forlader forædleren som en ny sort, til det udsås på marken som brugsfrø til frø- og sædekornsproduktion. Kravene er fastlagt i EU og i Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD). Kravene sikrer sporbarhed, identitet samt ensartet kvalitet.

Reglerne fastlægger, at frø skal certificeres. Certificering er en godkendelse, som betyder, at frøet overholder nationale og internationale mindstekrav til renhed, spireevne, sporbarhed mv. Det sker af hensyn til fødevarerforsyningsikkerheden ved at øge landbrugets produktivitet samt for at sikre harmoniserede handels- og eksportmuligheder.

Avlskontrollen er en vigtig del af certificeringen. Andre elementer er prøvetagning, laboratorieanalyse og kontroldyrkning. Se Figur 7 og uddybning på næste side.

---

¹ Du kan læse mere om reglerne i vejledningen 'Frø og sædekorn 1', som du finder her: <https://www.tystofte.dk/certificering/vejledninger/>

Figur 7 Certificeringsprocessen

Når et parti frø er sået ud i marken til opformering, udføres der kontrol af avlspartiet af en autoriseret markkontrollør. Denne kontrollerer, at kravene til afstandsisolering, forfrugt, ukrudt, flyvehavre, andre kulturarter samt sortsrenhed og, til en vis grad, sortsægthed overholdes. Bedømmelsen sammenholdes med resultatet af en eventuel efterkontrol.

Så snart høsten anmeldes, omtales det høstede parti som certifparti. Dette oprenses, hvorefter der udtages en prøve af en autoriseret prøvetager.

En delmængde af denne prøve sendes til analyse på et autoriseret frøanalyselaboratorie, hvor der udføres renhedsanalyse, antalsbestemmelse, analyse af spireevne og eventuel vandindholdsanalyse. En anden prøve sendes til kontroldyrkning, ved sidste generation dog kun stikprøvevis.

Såfremt både kontroldyrkning af udlægspartiet, avlskontrollen samt analyseresultaterne godkendes af TystofteFonden, vil certifpartiet blive godkendt, og kan nu frit handles i hele EU.

I det øjeblik partiet udlægges, vil det omtales som udlægspartiet til det efterfølgende avlsparti.

Kontroldyrkningen af det høstede frø foregår samtidig med dyrkningen af det efterfølgende avlsparti hvis godkendelse, som før nævnt, bl.a. afhænger af godkendelsen af denne kontroldyrkning. Resultatet af kontroldyrkningen har derudover betydning for, om en eventuel resterende del af partiet kan videresælges, og om der skal ydes erstatning til landmanden som modtager brugsfrøet (gælder kun for sædekorn solgt i DK).

2.1 Kategorier

Kategorierne af frø til certificering fordeler sig som vist i Tabel 2.

Tabel 2 Kategorier af frø til certificering

Kategori	Forkortelse
Forædlermateriale	F / FM / F-materiale
Præ-basis	PB
Basis	Ba
Certificeret frø 1. generation	C1
Certificeret frø 2. generation (gælder ikke alle arter)	C2

Certificeringskategorien afhænger af, hvor langt frøet er i opformeringsprocessen. Der er normalt kun en mindre mængde frø til rådighed af forædlermateriale. Denne mængde opformerer til større mængder igennem de forskellige kategorier, indtil det når certificeret frø af 1. eller 2. generation, som også kaldes brugsfrø. Brugsfrøet er det frø, der sælges til landbrugsproduktion.

3 Markfrø

3.1 Udførelse af markbesigtigelse og udfyldelse af besigtigelseskema

Forholdene skal være sådan, at det er muligt at udføre en forsvarlig besigtigelse. Det skal anføres på besigtigelseskemaet, hvis det ikke er muligt at udføre en forsvarlig besigtigelse for sortsrenhed, andre kulturplanter og ukrudt. Det kan fx skyldes meget lejesæd eller store forekomster af ukrudt.

3.2 Besigtigelsen

Ved markbesigtigelse skal kontrolløren dels besigtige arealet, dels indhente oplysninger hos avler om øvrige forhold, der har betydning for bedømmelse af avlen. Disse øvrige oplysninger kan fx være oplysning om nærliggende uønskede pollenkilder.

Besigtigelsen skal udføres på det tidspunkt, hvor der er størst mulighed for at vurdere afgrødens sortsæghed og sortsrenhed, og eventuel iblanding af andre plantearter.

De bedste tidspunkter er:

- Græsser Fra begyndende skridning til blomstringens afslutning. Det er generelt bedre at besigtige tidligt end sent. Der skal ikke ventes på gennemskridning af eventuel flyvehavre.
- Kløver, mark-ært og hør Omkring blomstring
- Raps Fra begyndende strækning til den sidste del af blomstringen.

Tabel 3 viser omtrentlige tider for begyndende skridning eller blomstring.

Tabel 3 Omtrentlige tider for skridning eller blomstring

	April	Maj	Juni	Juli
Bakkesvingel	■			
Vinterraps	■			
Rød svingel	■	■		
Strandsvingel	■	■		
Alm. hundegræs		■		
Engrapgræs		■		
Alm. rajgræs		■	■	
Hybridrajgræs		■		
Ital. rajgræs		■		
Hvidkløver			■	
Markært			■	
Vårraps			■	
Rødkløver				■

3.3 Antal besigtigelser

Andre arter end hybridraps skal kun besigtiges én gang, medmindre TystofteFonden har bedt om andet. Flere syn kan dog også være påkrævet i tilfælde af fund af flyvehavre. Læs her reglerne om flyvehavre, afsnit 3.9.

Før hybridraps gælder, at bestøversorten skal besigtiges mindst én gang. Avl af den hunlige komponent og avl af indavlede linjer skal besigtiges tre gange:

- Før blomstring
- Tidligt i blomstringen
- Før blomstringens afslutning

Avlskontrollen gennemføres ved, at hver mark vandres igennem efter et mønster, således at hele arealet "dækkes". Det er nødvendigt at komme ud til siderne, for at se om kravet til afstandsisolering er opfyldt. Det kan være en god ide at gå på tværs af såretninger og komme forbi evt. vandhuller og strømførende ledninger.

3.4 Besigtigelseskema

Se eksempel på et udfyldt besigtigelseskema på næste side.

		Anmeldelse af arealer til fremavl		Avlsparti nr. 17123456	
Virksomhed TystofteFonden Teglværksvej 10 4230 Skælskør		Art/sort Alm. rajgræs / Turfgold		Høstkategori C1	
		☐ Økologisk		Autorisations nr. 123	
Kontaktperson (navn, tlf./mobil nr.) A. Andersen tlf. 12 34 56 78		Udlægspartiernes referencenr.		Udsæd, kg 220	
Avler (navn, adresse, tlf.nr.) A. Andersen Teglværksvej 10 4230 Skælskør		17123456			
Avlers SE/CVR-nr. 0123456789					
Arealets adresse Teglværksvej 10 4230 Skælskør		Udlægsår 2016		Høstår (1,2,3...) 1.	
Kontaktperson (navn, tlf./mobil nr.) A. Andersen tlf. 12 34 56 78				Kontraheret areal, ha 20	
Sædekorn					
Dyrkes der anden sort af samme art på ejendommen og/eller ejendomme i samdrift		☐ ja ☐ nej		Hvilken	
Er der aflugtet flyvehavre i avlen før marksyn		☐ ja ☐ nej		Antal/mark	
Er der foretaget sprøjtning mod flyvehavre eller græsukrudt på fremavlsarealet i foråret		☐ ja ☐ nej			
Sædekorn/markfrø					
Afstand til anden sort af samme art		Mere end: ☒ 1 m ☐ 50 m ☐ 100 m ☐ 200 m ☐ 800 m ☐ 1000 m ☐ 1200 m			Afstand, m
		Sort Prana			
Markfrø					
For rajgræs	Afstand til anden art af rajgræs: mere end: ☒ 50 m ☐ 200 m		m	Art Italiensk rajgræs	Sort Inducer
For Brassica	Afstand til anden Brassica-art: mere end: ☐ 100 m ☐ 200 m ☐ 300 m ☐ 500 m		m	Art	Sort
Hvornår har der på arealet sidst været avl af samme eller beslægtet art til udsæd eller oliepresning			År	Art	Sort
Har der været avl af ært/hestebønne på arealet inden for de sidste 2 kalenderår		☐ ja ☐ nej		År	Art
Firmaets egne oplysninger					
Kontrollørens indstilling			Kontrollørens underskrift		
Godkendt mark A-1		I alt ha 19,5	1. syn, dato:	Aut nr.	A123
			25.05 2017	Navn	B. Jensen
				Tlf.nr.	01 23 45 67
Kasseret mark A-1		I alt ha 0,5	2. syn, dato:	Aut nr.	
			30.05 2017	Navn	
				Tlf.nr.	

For optællinger, bemærkninger og skitser benyt venligst bagsiden.

Mark nr. eller navn (hver mark skal opføres for sig)	Ha	Forfrugt art og sort eventuelt årstal	Anden sort pr. 10 m ²	Anden art pr. 10 m ²	Flyvehavre		Ukrudt/ bemærkninger/ lejesæd/sygdomme
					Antal enkeltst. planter	Antal kolonier i marken	
A-1	1. syn 20	Vårbyg 2016	0,5	<0,5*	-	-	Se bemærkning
	2. syn 19,5	-					
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	I alt 20						

Antal marker, hvor afstanden er større end 3 km

-

Bemærkninger og skitser

Væselhale 2
Knæbøjet rævehale 3

*En del italiensk rajgræs i det skraverede område. Avleren har fraskåret ca. 1/2 ha, hvilket blev tjekket foretaget ved 2. syn.

Fraskæring af område
med italiensk rajgræs

Gård

Vej

3.5 Afstandsisolering

Der skal overholdes mindsteafstande mellem fremmedbestøvende arter og andre pollenkilder for at undgå fremmedbestøvning. Ved andre pollenkilder forstås:

- Andre frømarker med anden sort af samme art - for arter af rajgræs og rød svingel dog kun for sorter med samme ploidi. Sorternes ploidi er angivet i bilag 1 for markfrø.
- Andre frømarker med beslægtede arter, der kan indkrydses, fx arter af rajgræs og rajsvingel med samme ploidi. Arter i slægten *Brassica* kan også let krydsbestøve. *Brassica* omfatter bl.a. raps, rybs og kålroe.
- Marker og udyrkede områder med ukendte sorter af samme art, der blomstrer på samme tid som frømarken.

Det er kontrollørens opgave at undersøge, om de krævede mindsteafstande er overholdt. Er afstandskravet ikke opfyldt, kan afstanden mellem markerne etableres inden blomstring, ved fraskæring, ompløjning eller lign. Kravene til afstand er anført i afsnittene om de enkelte arter.

3.6 Iblanding af anden sort

Udsædspartiernes sortsrenhed og sortsægthed undersøges i TystofteFondens kontrolmark. Da sortsurenheder imidlertid kan skyldes andet end udsæden, skal kontrolløren ved markbesigtigelsen undersøge, hvorvidt fremavlen som helhed består af den opgivne sort. Da man ved markkontrollen ikke har noget sammenligningsgrundlag (planter, som med sikkerhed er af den opgivne sort), er det vanskeligt at fastslå, om sorten er ægte, men forekomst af sortsurenheder vil ofte kunne observeres.

Planter af anden sort skal tælles flere steder i marken og skal oplyses som antal pr. arealenhed (10, 20 eller 30 m²). Ved mindre iblandinger kan antallet opgives som ca. 1 pr. 30 m² eller ca. 1 pr. 100 m².

Ved iblandinger i nærheden af, eller over det højst tilladte, skal der foretages mindst 15 optællinger på felter af 10, 20 eller 30 m². De felter, der tælles på skal udvælges systematisk, jævnt fordelt over hele arealet.

Resultatet af hver optælling anføres i bemærkningsfeltet. Antal planter af anden sort noteres, og det oplyses, hvordan de afviger fra den øvrige bestand, fx med hensyn til tidlighed eller højde.

Hvis iblandingen er uens fordelt, fx kun i dele af marken, skal det markeres på en skitse.

Der indhentes oplysninger om arealets sædskifte, hvis der er flere planter af anden sort end tilladt. Især skal det oplyses, om der har været frøavl af anden sort af arten.

3.7 Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt

Det er tilladt at dyrke flere arter sammen i den samme frømark. Dette er især relevant for økologiske fremavlere. Frøene adskilles efter høst ved rensning, baseret på forskelle i størrelse og form.

Rapporten om besigtigelse skal gerne give et helhedsindtryk af en frømark. Skalaen i Tabel 4 benyttes derfor til alle betydende arter i marken (bortset fra anden art af rajgræs i rajgræs).

Tabel 4 Karakterskala

Antal planter af anden art	Karakter
Enkelte på arealet	1
Under 1 pr. 10 m ²	2
1-2 pr. 10 m ²	3
3-5 pr. 10 m ²	4
> 5 pr. 10 m ²	5

Er der iblanding af enkelte planter, af fx hundegræs, fordelt over hele marken, anføres det som: Hundegræs 1. Ved en stor iblanding på en mindre del af marken anføres: Hundegræs 1(5).

Er der forekomst af gold hejre og/eller andre problem ukrudtsarter bedes dette noteret i rubrikken "Ukrudt/bemærkninger" for hver mark nr.

Der er kun marknormer for iblanding af andre kulturplanter, når det gælder anden art af rajgræs i rajgræs. Fx italiensk rajgræs i alm. rajgræs. Her skal foretages optællinger som beskrevet under "Iblanding af anden sort" side 20.

Ved besigtigelsen bør der især fokuseres på arter, der er vanskelige at frarensse frøafgrøden.

Eksempler på generende iblandinger ses i Tabel 5 og Tabel 6 på næste side.

Tabel 5 Generende blandinger, tokimbladet ukrudt

Tokimbladet Ukrudt	Rødkløver	Hvidkløver	Timote	Alm. rajgræs	Ital. Rajgræs	Hybrid rajgræs	Rajsvingel	Engsvingel	Strandsvingel	Rød svingel	Bakkesvingel	Hundegræs	Engrapgræs	Alm. rapgræs	Hvene
Andre kløverarter	B	B	B												
Fuglegræs		B													
Haremad				B	B	B	B	B	B	B	B	B			
Melde	B	B													
Hønsetarm		B											B	B	
Kamille	B	B	B	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	
Mælkebøtte										A	A		A		
Pragtstjerne	B	B													
Skræppe*	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Storkenæb	B	B													
Vejbred		B	B												
Vejpileurt	B	B													

A = Arten er opformeringsmæssigt og konkurrencemæssigt et problem i frømarken, men er ikke umulig at fræse, dog ofte med ekstra svind. B = Arten er et problem i marken, og er enten umulig at fræse og/eller giver et stort rensesvind.

Tabel 6 Generende blandinger, græsukrudt

Græs Ukrudt	Rødkløver	Hvidkløver	Timote	Alm. rajgræs	Ital. Rajgræs	Hybrid rajgræs	Rajsvingel	Engsvingel	Strandsvingel	Rød svingel	Bakkesvingel	Hundegræs	Engrapgræs	Alm. rapgræs	Hvene
Rajgræs								B	B	B	B	B			
Timote	B														
Hundegræs		B	B	B	B	B	B	B	B	B	B		B		
Rød-/Bakkesvingel			B					B	B			B			
Engsvingel			B	B	B	B	B		B	B	B	B			
Rapgræs	B	B	B	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B		
Enårig rapgræs	B	B	B	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B	B	B
Agerrævehale*		B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A
Knæbøjet rævehale		B	B	A	A	A	B	B	B	B	B	B	B	B	
Væselhale										B	B				
Vindsaks			A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B	B	B
Blød hejre			B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	
Gold hejre*			A	A	A	A	A	A	A	A	A	A			
Fløjsgræs								A						B	
Kvik*		A	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A
Flyvehavre**		B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B

A = Arten er opformeringsmæssigt og konkurrencemæssigt et problem i frømarken, men er ikke umulig at fræse, dog ofte med ekstra svind. B = Arten er et problem i marken, og er enten umulig at fræse og/eller giver et stort rensesvind. * = For disse arter gælder særlige strenge normer til indhold i renvaren. ** = Fri for flyvehavre både i mark og i analyse.

3.8 Andre ukrudtsarter

Hvis der er så store forekomster af ukrudt, fx kvik eller vindaks, at kontrolløren vurderer, at arealet ikke kan besigtiges betryggende for forekomster af anden sort, anden art eller flyvehavre, skal et fremavlsareal kasseres.

Hvis en del af arealet er forurenet med ukrudt, kan det afgrænses fra fremavlsarealet ved stokkemarkering, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med krattrydder, havefræser eller lignende eller ved høstkontrol, se særligt afsnit om høstkontrol. Afgrænsning behøver ikke at gå ud til markens kanter. Afgrænsning kan ske ved flere skår.

3.9 Flyvehavre

Hvis der ved 1. besigtigelse konstateres flyvehavre, skal kontrolløren gøre avler bekendt med forekomsten, og der aftales eventuelt 2. syn. Der skal gå minimum en uge mellem de to besigtigelser for flyvehavre.

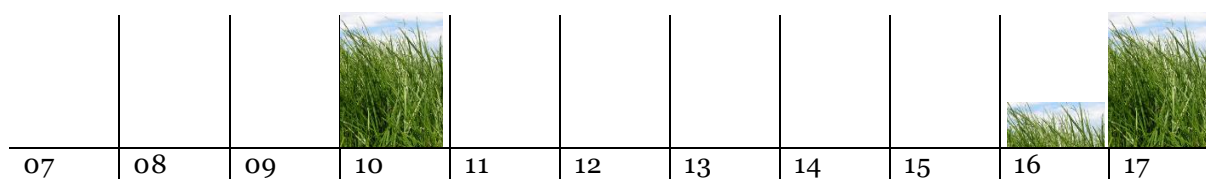
Ved fund af flyvehavre noteres antal enkeltstående planter og antal kolonier. Fordelingen i marken angives ved en skitse. Der må ikke forekomme flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse.

3.10 Forfrugt

Regler for forfrugt er beskrevet i afsnittet om avlsnormer for de enkelte arter som starter på side 25.

Åremålskravet er antal hele kalenderår mellem høst af seneste avl og udlæg af nuværende avl. Se Tabel 7 som eksempel.

Tabel 7 Illustration af beregningen af antal frie kalenderår. Hvis der i år 2010 var alm. rajgræs på arealet, skal der for basis avl være 5 kalenderår fri. Dvs. at der først i år 2016 kan udlægges alm. rajgræs af anden sort igen.

Hvis der tidligere har været frøavl af anden sort på marken, noteres seneste høstår. Hvis der ikke har været frøavl indenfor det krævede antal "frie" år, kan skrives: > xx år siden.

3.11 Afgrødens tilstand og sygdomme

De fundne sygdomme skal noteres på skemaet. Se under markært angående de særlige forhold for ærtebakteriose. Afgrødens tilstand kan eksempelvis anføres som: god, tynd, dårlig, stærkt forurenet m.m.

3.12 Markskitse

Markkontrollen kan i mange tilfælde suppleres med en skitse. En skitse kan give værdifulde oplysninger om placering af arealet i forhold til andre marker, hvor krydsningsfare er til

stede. Skitsen kan også benyttes til orientering om pletvis forekomst af andre arter eller anden sort. Ved fund af flyvehavre skal de altid indtegnes på en skitse.

3.13 Særligt for olie- og spindplanter

Ved besigtigelse af olie- og spindplanter oplyses der år og sort på den seneste avl af samme eller beslægtet art til udsæd eller oliepresning. Desuden oplyses om andre pollenkilder, der kan krydsbestøve, inden for mindsteafstandene.

3.14 Særligt for rodfrugter

Ved besigtigelse af rodfrugter oplyses afstanden til den nærmeste mark med stokløbere af arten, samt årstal og sorten på den sidste avl af roer til foder, fabriksbrug eller frøavl af samme art på arealet.

3.15 Avlsnormer for de enkelte arter

I bilag 1 for markfrø findes oplysninger om ploidi og andre relevante grupperingskendetegn. Der kan være anmeldt sorter, der ikke er med i oversigterne.

3.15.1 Rajgræs (Alm. rajgræs, Italiensk rajgræs, Hybrid rajgræs, Rajsvingel og Westerwoldisk rajgræs)

Egenskab	Høstkategori	Krav
Afstandsisolering mellem arter og sorter af rajgræs samme ploidi – se sorterens ploidi i bilag 1	Præbasis og basis	200 m
	C1	50 m hvis marken er > 2,0 ha 100 m hvis marken er < 2,0 ha
Afstandsisolering mellem arter og sorter af rajgræs forskellig ploidi – se sorterens ploidi i bilag 1	Præbasis og basis	1 m
	C1	1 m
Iblanding af anden sort (note 1)	Præbasis og basis	Max. 1 plante pr. 30 m ²
	C1	Max. 1 plante pr. 10 m ²
Iblanding af anden art af rajgræs i rajgræs (note 2)	Præbasis og basis	Max 1 plante pr. 50 m ²
	C1	Max 1 plante pr. 10 m ²
Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt (note 3)	Alle kategorier	Ingen flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse
Forfrugt, afstand i år til andre arter af kløver- og græsfrø, samt grønbrak med græsmarksplanter (note 4)	Præbasis og basis	5 år
	C1	3 år
Forfrugt, afstand i år til andre sorter af samme art (note 5)	Præbasis og basis	5 år
	C1	3 år

NOTER:

1. Iblanding af anden sort:

Ved iblanding i nærheden af eller over normen, skal der foretages mindst 15 optællinger på felter af 10 eller 30 m², systematisk udvalgt over hele arealet. Resultatet for hver optælling skal anføres på skemaet. I bilag 1 for markfrø er angivet ploidi for en række sorter af de arter, der er omfattet af dette afsnit.

2. Iblanding af anden art af rajgræs i rajgræs:

Ved iblanding i nærheden af eller over normen, skal der foretages mindst 15 optællinger på felter af 10 eller 50 m², systematisk udvalgt over hele arealet. Resultatet for hver optælling skal anføres på skemaet.

3. Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt:

Fund af ukrudt rapporteres ved brug af skalaen i tabel 1. Det er vigtigt at rapportere de arter, der er mest af og de arter, der er vanskelige at rense fra afgrøden, se evt. tabel 2. Kvik kan være et problem i sene sorter af alm. rajgræs.

4. Forfrugt, afstand i år til andre arter:

De anførte tidsintervaller gælder, når forfrugt er anden art af rajgræs. For grønbrak kan der ses bort fra kravet, hvis marken er blevet slået senest 15. maj.

5. Forfrugt, afstand i år til andre sorter:

Værdierne angiver antal hele kalenderår, der skal være fri for tidligere avl af anden sort af arten.

3.15.2 Engrapgræs

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandsisolering mellem forskellige sorter af engrapgræs	Alle kategorier	1 m
Iblanding af anden sort (note 1)	Præbasis og basis	Max. 1 plante pr. 20 m ²
	C1	Max. 6 planter pr. 10 m ² for monoklone sorter Max. 4 planter pr. 10 m ² for flerklonede sorter
Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt (note 2)	Alle kategorier	Ingen flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse
Forfrugt, afstand i år til andre arter af kløver- og græsfrø, samt grønbrak med græsmarksplanter (note 3)	Præbasis og basis	5 år (note 3)
	C1	3 år (note 3)
Forfrugt, afstand i år til andre sorter af samme art (note 4)	Præbasis og basis	5 år (note 4)
	C1	3 år (note 4)

NOTER:**1. Iblanding af anden sort:**

Ved iblanding i nærheden af, eller over normen, skal der foretages mindst 15 optællinger på felter af 10 eller 20 m², systematisk udvalgt over hele arealet. Resultatet for hver optælling skal anføres på skemaet. I bilag 1 for markfrø er der en oversigt over, om sorter af engrapgræs er monoklone eller flerklone.

2. Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt:

Iblanding angives ved brug af karakterskalaen i tabel 1. Det er vigtigt at rapportere de arter, der er flest af, og de arter, der er vanskelige at rense fra afgrøden, se evt. tabel 2 a og b. Alm. rapgræs og enårig rapgræs kan være vanskelige at rense fra. Der er ingen normer for forekomst af ukrudt i engrapgræs. Der må ikke findes flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse.

3. Forfrugt, afstand i år til andre arter:

De anførte tidsintervaller kan nedsættes med tilladelse fra TystofteFonden, hvis frø fra den tidligere dyrkede art kan renses fra eller adskilles ved analysering, eller der kan ske en sikker adskillelse ved frøanalysen i laboratoriet. For grønbrak kan der ses bort fra kravet, hvis marken er blevet slået senest 15. maj.

4. Forfrugt, afstand i år til andre sorter:

Værdierne angiver antal hele kalenderår, der skal være fri for tidligere avl af anden sort af arten.

3.15.3 Græsmarksbælgplanter og andre arter af græsser end rajgræs og engrapgræs

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandsisolering til andre sorter af samme art med samme ploidi og til andre pollenkilder der kan krydsbestøve (note 1)	Præbasis og basis	200 m
	C1	50 m hvis marken er > 2,0 ha 100 m hvis marken er < 2,0 ha
Afstandsisolering mellem sorter af rødsvingel med forskellig ploidi (note 1)	Alle kategorier	1 m
Iblanding af anden sort (note 2)	Præbasis og basis	Max. 1 plante pr. 30 m ²
	C1	Max. 1 plante pr. 10 m ²
Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt (note 3)	Alle kategorier	Ingen flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse
Forfrugt, afstand i år til andre arter af kløver- og græsfrø, samt grønbrak med græsmarksplanter (note 4)	Præbasis og basis	5 år
	C1	3 år
Forfrugt, afstand i år til andre sorter af samme art (note 5)	Præbasis og basis	5 år, 7 år for kløverarter
	C1	3 år

NOTER:

1. Afstandsisolering

Der er risiko for krydsbestøvning mellem arterne rødsvingel, fåresvingel og bakkesvingel, for sorter af samme ploidi.

2. Iblanding af anden sort:

Ved iblanding i nærheden af eller over normen, skal der foretages mindst 15 optællinger på felter af 10 eller 30 m², systematisk udvalgt over hele arealet. Resultatet for hver optælling skal anføres på skemaet. I bilag 1 for markfrø er angivet ploidi for en række sorter af de arter, der er omfattet af dette afsnit.

3. Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt:

Fund af ukrudt rapporteres ved brug af skalaen i tabel 1. Det er vigtigt at rapportere de arter, der er mest af og de arter, der er vanskelige at rense fra afgrøden, se evt. tabel 2. Der må ikke findes flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse.

4. Forfrugt, afstand i år til andre arter:

Tidsintervallerne kan nedsættes med tilladelse fra TystofteFonden, hvis den tidligere dyrkede art ikke frembyder nogen risiko for uønsket bestøvning, og frø af arten let kan frarenses, eller der kan ske en sikker adskillelse ved frøanalysen i laboratoriet.

For grønbrak kan der ses bort fra kravet, hvis marken er blevet slået senest 15. maj.

5. Forfrugt, afstand i år til andre sorter:

Værdierne angiver antal hele kalenderår, der skal være fri for tidligere avl af anden sort af arten.

3.15.4 Markært

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandsisolering til andre sorter af markært	Alle kategorier	1 m
Iblanding af anden sort (note 1)	Præbasis og basis	Max. 1 plante pr. 10 m ²
	C1	Max. 3 plante pr. 10 m ²
	C2	Max. 5 plante pr. 10 m ²
Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt	Alle kategorier	Ingen flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse
Sygdomme (note 3)	Alle kategorier	Ærtedbakteriose (note 3)
Forfrugt, afstand i år til andre sorter af samme art (note 4)	Alle kategorier	2 år

NOTER:**1. Iblanding af anden sort**

Ved iblanding i nærheden af eller over normen, skal der foretages mindst 15 optællinger på felter af 10 eller 30 m², systematisk udvalgt over hele arealet. Resultatet for hver optælling skal anføres på skemaet. I bilag 1 for markfrø er tabeller med relevante kendetegn for arterne.

2. Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt:

Fund af ukrudt rapporteres ved brug af skalaen, tabel 1. Det er vigtigt at rapportere de arter, der er flest af. Der må ikke findes flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse.

3. Sygdomme:

Ved besigtigelsen skal kontrolløren være opmærksom på eventuel forekomst af ærtedbakteriose (*Pseudomonas syringae* pv. *lisi*). Bakterien trænger ind i planterne gennem naturlige åbninger og sår. Den kan angribe alle overjordiske dele af ærteplanter i alle vækststadier. Angrebet ses først som små vanddrukne pletter. Når pletterne vokser, bliver de brunfarvede, men er oftest omgivet af en vanddrukken zone. I begyndelsen er pletterne runde, men under væksten bliver de mere uregelmæssige, og de kan med tiden dække store dele af blade, bælg og stængler.

4. Forfrugt, afstand i år til andre sorter:

Værdierne angiver antal hele kalenderår der skal være fri for tidligere avl af anden sort af markært.

3.15.5 Alm. raps og hybridraps

Den hunnlige linje i hybridraps og avl af indavlede linjer skal altid besigtiges 3 gange:

- før blomstring
- begyndende blomstring
- sidst i blomstringen

I bilag 1 for markfrø er angivet hvilke sorter af raps, der er hybrider.

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandsisolering fra alm. raps arealer til andre pollenkilder (note 1)	Præbasis og basis	200 m
	C1	100 m
Afstandsisolering fra hybridraps arealer til andre pollenkilder, bortset fra bestøversort (note 1)	Præbasis og basis	500 m
	C1	300 m
Afstandsisolering mellem han- og hunlinjer ved avl af hybridraps	Alle kategorier	80 cm
Iblanding af anden sort i arealer med alm. raps	Præbasis og basis	Max. 1 plante pr. 30 m ²
	C1	Max. 1 plante pr. 10 m ²
Iblanding af anden sort i arealer med Hybridraps (note 2 & 3)	Præbasis og basis- hunlig komponent (pollensteril)	Max. 2 planter pr. 30 m ²
	Præbasis og basis- hanlig komponent samt indavlede linjer	Max. 1 plante pr. 30 m ²
	C1-hunlig Komponent (pollensteril)	Max. 3 planter pr. 10 m ²
	C1-hanlig Komponent	Max. 2 planter pr. 10 m ²
Hansterilitet i hybridraps (note 3)	Basis - hunlig komponent	Mindst 99 %
	C1 – hunlig komponent	Mindst 98 %
Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt (note 4)	Alle kategorier	Ingen flyvehavre ved den afsluttende Besigtigelse
Forfrugt, afstand i år til andre sorter af samme art (note 5)	Alle kategorier	6 år / 8 år
Forfrugt til andre korsblomstrede arter og til avl af havekål, radise og ræddike	Alle kategorier	8 år

NOTER:**1. Afstandsisolering:**

Med andre pollenkilder forstås også frømarker med andre *Brassica*-arter som f.eks. rybs, kålroe og de forskellige kåltyper. Afstandskravet gælder derudover mellem arealer af vår- og vinterraps. Der kan efter skriftlig ansøgning til TystofteFonden dispenseres fra afstandskravet, hvis vinterrapsarealet er afblomstret før, vårrapsarealet begynder blomstring. Der er ekstrem lille risiko for bestøvning mellem gul sennep og raps, derfor er der ingen afstandskrav.

2. Iblanding af anden sort:

Gælder sorter, der skal indgå i en sammensat sort, eller hybrider, baseret på hansterilitet, hvor hansteriliteten er ophævet i brugsfrøet.

3. Hansterilitet i hybridraps

Bedømmelsen af hansterilitet sker ved en undersøgelse af blomster for fravær af fertile støvknapper. Både efterkontrollører og autoriserede kontrollører skal rapportere om dette. Der optælles på 10 steder i marken og mindst 20 planter pr. sted og gerne 20 planter efter hinanden i samme række. Opgørelsen laves både ved 2. og 3. besigtigelse.

4. Iblanding af andre kulturplanter og ukrudt:

Det er vigtigt at rapportere de arter, der er mest af og de arter, der er vanskelige at rense fra afgrøden. Der må ikke findes flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse.

5. Forfrugt, afstand i år til andre sorter:

Værdierne angiver antal hele kalenderår, der skal være fri for tidligere avl af anden sort af arten. Kravet er mindst 6 kalenderår fri i forhold til tidligere avl af raps – dog 8 år hvis den tidligere avl havde højt indhold af erucasyre og/eller glucosinolater. Kravene gælder for både almindelig raps og hybridraps.

3.15.6 Andre arter end græsser, græsmarksbælgplanter, markært og raps

Der er ikke marknormer for største indhold af andre kulturplanter og ukrudt bortset fra at der ikke må findes flyvehavre ved den afsluttende besigtigelse.

Normerne for forfrugt, afstand til andre sorter af samme art og indhold af anden sort er følgende:

Art	Forfrugt ¹⁾	Afstand, m			Anden sort, pr. 10 m ²		
	Alle kategorier	Præbasis /Basis	C1	C2	Præbasis /Basis	C1	C2
Bederoe	8 ²⁾	1000 ³⁾	800 ³⁾		Mindst muligt		
Gul sennep	6	500	200		1	3	
Hamp, enbo	3	5000	1000	1000	1 pr. 30 m ²	1	1
Hamp, andre	3	400	200	200	1 pr. 30 m ²	1	1
Hestebønne	2	400	200	200	1	3	5
Honningurt	3	400	200		1 pr. 30 m ²	1	
Hør	3	1	1	1	5	20	25
Kommen	3	400	200		1 pr. 30 m ²	1	
Kålroe	16	800 ⁴⁾	500 ⁴⁾		1	3	
Lupin - alle	2	200	100	50	1 pr. 30 m ²	1	1
Olieræddike	8	500	200		1	1	
Opiumvalmue	2	400	200		2	5	
Rybs	6	500 ⁴⁾	200 ⁴⁾		1	3	
Vikke	2	100	50		1	1	

NOTER:

1. Forfrugt:

Værdierne angiver antal hele kalenderår, der skal være fri for tidligere avl af anden sort af arten.

2. Forfrugt - bederoer:

Der kræves kun 4 år mellem frøavl af bederoe og tidligere marker med bederoe til foder eller fabriksbrug.

3. Afstandsisolering - bederoer:

For at undgå krydsning af forskellige sorter af samme art eller krydsning med andre varianter skal der overholdes mindst følgende afstande:

Mindste afstand ²	Arealer til avl af	
	Basisfrø	Certificeret frø
Til frømarker af sukkerroe af anden sort	1.000 m	800 m
Til frømarker af andre bederoeformer	1.000 m	1.000 m
Til frømarker af rødbede eller blomstrende afgrøder heraf	1.200 m	1.200 m

4. Afstandsisolering – Brassica

Udover afstandskravene i tabellen gælder der også at afstanden til frømarker med andre *Brassica*-arter, som f.eks. raps, kålroe og de forskellige kåltyper, skal være mindst 200 m ved avl af præ-basisfrø og basisfrø og 100 m ved avl af certificeret frø. Ved avl af hybridrybs er kravet dog henholdsvis 500 m og 300 m.

² De anførte afstande gælder også i forhold til stokløbere i 1. års marker, der blomstrer på samme tidspunkt som frøavlsarealet, samt til blomstrende planter af strandbede.

4 Sædekorn

4.1 Udførelse af markbesigtigelse og udfyldelse af besigtigelseskema

Forholdene skal være sådan, at det er muligt at udføre en forsvarlig besigtigelse. Det skal anføres på besigtigelseskemaet, hvis det ikke er muligt at udføre en forsvarlig besigtigelse for sortsrenhed, andre kulturplanter og ukrudt.

4.2 Besigtigelsen

Ved markbesigtigelse af sædekornsarealer skal kontrolløren dels foretage en inspektion af de pågældende arealer, dels indhente oplysninger hos avleren om øvrige forhold, der har betydning for godkendelse af avlen.

Besigtigelsen skal udføres på det tidspunkt, hvor bestandens udviklingstrin muliggør den mest effektive kontrol med forekomst af flyvehavre, sundhedstilstand, sortsægthed og sortsrenhed samt forekomst af andre kornarter.

Der udføres mindst én besigtigelse på de anmeldte arealer. Hvis der er konstateret forhold, der gør, at arealet ikke umiddelbart kan godkendes, fx fund af flyvehavre, men det skønnes, at disse forhold kan ændres ved eksempelvis aflugning af flyvehavre, skal der foretages endnu en besigtigelse for at sikre, at de fastsatte betingelser for godkendelse er opfyldt. Avler skal informeres om hvilke forhold, der skal forbedres inden det afsluttende syn, samt omtrentlig hvornår dette syn kan forventes.

4.3 Besigtigelse af hybrider

Det kan være nødvendigt, at besigtige hybrider mere end en gang for optimal kontrol. Første syn udføres ved blomstring for at kontrollere hanfertiliteten, se afsnittet om sortsrenhed. Ved anden besigtigelse kontrolleres for sortsrenhed, flyvehavre, iblanding af andre kornarter m.m.

4.4 Besigtigelseskema

På næste side ses et eksempel på et udfyldt besigtigelseskema.

		Anmeldelse af arealer til fremavl		Avlsparti nr. 17123456	
Virksomhed TystofteFonden Teglværksvej 10 4230 Skælskør		Art/sort Vinterhvede Benchmark		Høstkategori C1	
Kontaktperson (navn, tlf./mobil nr.) A. Andersen tlf. 12 34 56 78		☐ Økologisk		Autorisations nr. 123	
Avler (navn, adresse, tlf.nr.) A. Andersen Teglværksvej 10 4230 Skælskør		Udlægspartiernes referencenr. 17123456		Udsæd, kg 4000	
Avlers SE/CVR-nr. 0123456789		Udlægsår 2016		Høstår (1,2,3...) 1.	
Arealets adresse Teglværksvej 10 4230 Skælskør		Kontaktperson (navn, tlf./mobil nr.) A. Andersen tlf. 12 34 56 78		Kontraheret areal, ha 20	
Sædekorn					
Dyrkes der anden sort af samme art på ejendommen og/eller ejendomme i samdrift		☐ ja ☒ nej		Hvilken	
Er der afluget flyvehavre i avlen før marksyn		☐ ja ☒ nej		Antal/mark	
Er der foretaget sprøjtning mod flyvehavre eller græsukrudt på fremavlsarealet i foråret		☐ ja ☒ nej			
Sædekorn/markfrø					
Afstand til anden sort af samme art		Mere end: ☒ 1 m ☐ 50 m ☐ 100 m ☐ 200 m ☐ 800 m ☐ 1000 m ☐ 1200 m			Afstand, m
		Sort Kalmar			
Markfrø					
For rajgræs		Afstand til anden art af rajgræs: mere end: ☐ 50 m ☐ 200 m		m	Art
For Brassica		Afstand til anden Brassica-art: mere end: ☐ 100 m ☐ 200 m ☐ 300 m ☐ 500 m		m	Art
Hvornår har der på arealet sidst været avl af samme eller beslægtet art til udsæd eller oliepresning		År	Art	Sort	
Har der været avl af ært/hestebønne på arealet inden for de sidste 2 kalenderår		☐ ja ☐ nej	År	Art	Sort
Firmaets egne oplysninger					
Kontrollørens indstilling			Kontrollørens underskrift		
Godkendt mark A-1		I alt ha 19,5	1. syn, dato:	Aut nr.	A123
			20.06.2017	Navn	B. Jensen
				Tlf.nr.	01 23 45 67
Kasseret mark A-1		I alt ha 0,5	2. syn, dato:	Aut nr.	
			30.06.2017	Navn	
				Tlf.nr.	

For optællinger, bemærkninger og skitser benyt venligst bagsiden.

Mark nr. eller navn (hver mark skal opføres for sig)	Ha	Forfrugt art og sort eventuelt årstal	Anden sort pr. 10 m ²	Anden art pr. 50 m ²	Flyvehavre		Ukrudt/ bemærkninger/ lejesæd/sygdomme
					Antal enkeltst. planter	Antal kolonier i marken	
A-1	1. syn 20	Vinterbyg 2016	1	1 vinterbyg	-	1 (15)	Se bemærkning
	2. syn -	-	1	1 vinterbyg	-	-	
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	1. syn						
	2. syn						
	I alt	20					

Antal marker, hvor afstanden er større end 3 km

-

Bemærkninger og skitser

Væselhale 2

Knæbøjlet rævehale 3

Der er fraskåret ca. 0,5 ha hvor der blev fundet en flyvehavrekoloni (se tegning)

Arealet blev fundet fri for flyvehavre ved 2. besøg.

Gård

Fraskæring af koloni

Vej

4.5 Anden sort af samme art

Såfremt der er avl af anden sort af samme art på ejendommen eller på ejendomme i samdrift med denne, oplyses navnet på den eller de pågældende sorter.

4.6 Kemisk bekæmpelse af flyvehavre eller græsukrudt

Kontrolløren skal angive, om der er foretaget kemisk bekæmpelse af flyvehavre/græsukrudt om foråret. Hvis kun en del af arealet er behandlet, skal dette markeres på en skitse.

Det er tilladt at bekæmpe flyvehavre og græsukrudt med midler, der har effekt mod flyvehavre. Foretages bekæmpelse om foråret, skal arealet besigtiges for forekomst af flyvehavre to gange med mindst en uges mellemrum.

Er kun enkelte, klart afgrænsede områder behandlet, kan man nøjes med at foretage 2. syn på disse områder.

4.7 Arealernes afstandsisolering

Denne oplysning fås af avler, men skal kontrolleres af kontrolløren.

1. For fremavlsmarker af almindelig rug skal afstanden til andre marker af rug af anden sort, være mindst:
  - 300 m ved avl af præ-basissæd og basissæd
  - 250 m ved avl af certificeret sædekorn
2. For fremavlsmarker af hybridrug skal afstanden til nærmeste pollenkilde, der kan føre til uønsket fremmedbestøvning, være mindst:
  - 1000 m ved avl af basissæd, når der anvendes hanlig sterilitet
  - 600 m ved avl af basissæd, når der ikke anvendes hanlig sterilitet og
  - 500 m ved avl af certificeret sædekorn, hvor også marker tilsået med certificeret sædekorn af samme sort betragtes som en uønsket pollenkilde.
3. For fremavlsmarker af triticales af selvbestøvende sorter³, skal afstanden til andre marker med triticales, der ikke er tilsået med samme sort, være mindst:
  - 50 m ved avl af præ-basissæd og basissæd
  - 20 m ved avl af certificeret sædekorn.
4. For fremavlsmarker med byg, alm. havre, nøgen havre, purhavre og hvede, er der ingen afstandskrav, men støder fremavlsmarken op til andre arealer med korn, skal skellet være klart markeret (hegn, dige, ½ m afstand tilvejbragt ved lukning af såtragte m.v.).
5. Ved avl af hybrider af byg ved hjælp af cytoplasmatisk hanlig sterilitet (CMS) skal afstanden ved avl af certificeret sædekorn være mindst 50 m til nærmest liggende pollenkilder (bygplanter), der kan resultere i uønsket fremmedbestøvning. I bilag 2 er en oversigt over sorter af byg, hvor CMS-hybrider fremgår.
6. Hvis afstandskravene i pkt. 1-5 ikke er opfyldt, kan fremavlsarealet reduceres så afstandskravene overholdes. Afgrænsning af fremavlsarealet kan foretages med

---

³ Alle sorter af triticales, der er anmeldt/dyrket i Danmark, henregnes til selvbestøvende sorter.

stokkemarkering udført med en landmålerstok eller lignende for hver 100 m, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med krattrydder, havefræser eller lignende eller ved høstkontrol. Afgrænsning af fremavlsarealet skal kunne kontrolleres ved syn på arealet. Hvis ikke afgrænsningen kan kontrolleres ved 1. syn, kræves nyt syn.

TystofteFonden kan dispensere fra kravene til afstandsisolering, hvis terrænforholdene eller andre særlige forhold må formodes at yde tilstrækkelig beskyttelse mod uønsket bestøvning. I sådanne tilfælde, indtegnes nabomarkens afstand og dens geografiske placering i forhold til fremavlsmarken på en skitse, og fremavlen må kun godkendes efter aftale med TystofteFonden.

4.8 Mark nr. eller navn

Er fremavlsarealet fordelt på flere marker, skal hver mark besigtiges og vurderes særskilt. Fund af eksempelvis flyvehavre i en mark, medfører således ikke automatisk kassation af de øvrige marker.

Hver marks navn eller nummer samt størrelsen af den enkelte mark noteres på besigtigelseskemaet. Avlerens betegnelse for marken skal benyttes. Ved en mark forstås i denne forbindelse et sammenhængende areal, der er sået under et og behandlet ens (sprøjtning, gødskning m.v.) i vækstperioden. Hektarene på de enkelte markstykker sammentælles til et totalt areal for indberetningen.

4.9 Bestemmelser om forfrugt

Avler skal oplyse forfrugten for alle de arealer, der indgår i avlskontrakten.

Forfrugten for hvert fremavlsareal anføres i skemaet. Er forfrugten af samme art som fremavlen, skal forfrugtens sortsnavn også oplyses.

Regler for forfrugt findes under de enkelte arter i afsnittet: Avlskontrolnormer for de enkelte arter (side 45).

Hvis forfrugten er anden sort af samme art, og marken er høstet som grønkorn/helsæd, kan der ses bort fra kravet. Hvis denne undtagelse bruges, skal forklaring skrives under "Bemærkninger og skitser".

Bemærk, at vinterhvede og vårhvede henregnes til samme art, tilsvarende gælder for vinterbyg og vårbyg samt vårtriticale og vintertriticale.

4.10 Frøbårne sygdomme

Den mest udbredte og iøjnefaldende frøbårne sygdom er nøgenbrand i byg. Af andre frøbårne sygdomme kan nævnes sribesyg i byg, nøgenbrand og stinkbrand i hvede samt stængelbrand og meldrøjer i rug.

Såfremt der ved besigtigelsen kan konstateres forekomst af frøbårne sygdomme, søges angrebets omfang fastslået. Dette gøres ved optælling af antal angrebne planter pr. arealenhed f.eks. 10, 50 eller 100 m², flere forskellige steder i marken.

4.11 Sortsægthed og sortsrenhed

Udsædspartiernes sortsrenhed og sortsægthed undersøges i TystofteFondens kontrolmark. Da sortsurenheder imidlertid kan skyldes andet end udsæden, skal kontrolløren ved markbesigtigelsen undersøge, hvorvidt fremavlen som helhed består af den opgivne sort. Da man ved markkontrollen ikke har noget sammenligningsgrundlag (planter, som med sikkerhed er af den opgivne sort), er det vanskeligt at fastslå, om sorten er ægte, men forekomst af sortsurenheder vil ofte kunne observeres.

I tilfælde, hvor kontrolløren ved marksyn får indtryk af, at avlen ikke er sortsren, skal det fastslås, om marknormer for forekomst af anden sort er overholdt. I bilag 2 er angivet en række karakterer, som kan bruges til at vurdere, om der er afvigende sorter og til at beskrive dem. Hvis avlen umiddelbart fremstår som ensartet, skal der ikke bruges tid på at finde eller beskrive den afvigende sort.

Såfremt der ved besigtigelsen kan konstateres iblanding af anden sort eller afvigende type, søges omfanget af iblandingen fastslået. Dette gøres ved, at antallet af planter af anden sort og/eller type optælles på udsnit forskellige steder i marken. Der foretages én optælling pr. ha. dog højst 10 pr. mark. Husk at angive den arealenhed, der er benyttet ved optælling på indberetningen.

Det er en betingelse for indstilling til godkendelse, at forekomsten af anden sort, ikke overstiger grænserne nævnt for de enkelte arter i afsnittet om avlskontrolnormer (side 45).

Hvis en del af arealet er forurenet med anden sort, kan afgrænsning af fremavlsarealet foretages med stokkemarkering udført med en landmålerstok eller lignende for hver 100 m, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med kratrydder, havefræser eller lignende, eller ved høstkontrol. Afgrænsningen behøver ikke at gå ud til markens kanter. Afgrænsningen kan ske ved flere skår.

4.12 Normer for sortsrenhed

Normer for sortsrenhed er anført under afsnittet Avlskontrolnormer for de enkelte arter. Derudover gælder nedenstående for hybrider. Ved avl af hybrider af byg og rug skal bestanden være tilstrækkeligt sortsægte og sortsren med hensyn til komponenternes karakteristika.

Avl af certificeret sædekorn af hybrider af byg og rug produceres i blandkulturer bestående af en hansteril hunlig komponent og en hanfertilkomponent, der genskaber frugtbarhed. Ofte iblandes 2 til 5 pct. af den hanlige komponent, som typisk kan være 5-6 cm højere end den hunlige komponent og dette betegnes en "technical mixture" (TM).

Det, der vil være muligt at se i en mark til produktion af CMS hybrider af byg og rug, er at der findes to typer. 98 -95% af den hunlige CMS komponent og 2-5% af den hanfertile komponent, der genskaber frugtbarhed. Dvs. kontrolløren skal vurdere om der findes to typer hvoraf den hanfertile komponent typisk vil være 5-6 cm højere end den hunlige komponent. De to typer skal være ensartet fordelt over hele arealet.

Der gælder derudover en række krav til sortsrenhed samt sterilitetsniveau af komponenterne til CMS hybridproduktion. Disse produceres imidlertid ikke i Danmark, og vil derfor ikke blive

præsenteret i denne instruks. Man kan læse om normerne i Bekendtgørelsen om sædekorn, bilag 3, del II, afsnit A.

4.13 Isåning af anden sort eller art

I nogle år foretages der betydelige isåninger af udvintrede eller på anden måde beskadigede dele af fremavlsarealer. Der er oftest tale om isåning af vårsæd af samme art som fremavlsarealet.

Isåninger afgrænses fra fremavlsarealet ved stokkemarkering, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med krattrydder, havefræser eller lignende, eller ved høstkontrol, se afsnittet om høstkontrol. Afgrænsningen behøver ikke at gå ud til markens kanter. Afgrænsningen kan ske ved flere skår.

Et areal kan kasseres, hvis der er uhensigtsmæssigt mange isåninger af anden sort eller art. Derudover gælder reglerne om afstandskrav også ved isåninger, hvorfor de ikke er hensigtsmæssige i marker med triticales og hybridbyg.

4.14 Anden kornart

Iblanding af anden kornart kan stamme fra såvel udsæden som fra tidligere forfrugter.

Omfanget af iblandingen konstateres ved optælling på en passende arealenhed, fx 25, 50 eller 100 m² forskellige steder i marken. Der foretages en optælling pr. ha. Dog højst 10 pr. mark. Husk at notere den arealenhed, der er benyttet ved optælling.

Resultatet af optællingen noteres. Det noteres ligeledes, om iblandingen skønnes at stamme fra udsæden eller anden forurening fx jordens frøpulje.

Afgørelsen af hvordan iblandingen er sket, kan som regel træffes på grundlag af de pågældende planters placering i forhold til sårækken. Stammer iblandingen fra udsæden, vil planterne af den iblandede art som regel findes i sårækken og være jævnt fordelt over hele eller dele af fremavlsarealet. Stammer iblandingen fra forfrugten, vil de artsfremmede planter være at finde såvel i som uden for sårækken.

En betingelse for, at fremavlens kan godkendes er, at forekomsten af anden kornart ved den afsluttende besigtigelse ikke overstiger grænserne nævnt i afsnittet for avlskontrolnormer for de enkelte arter (side 45).

Bemærk at vinterhvede og vårhvede henregnes til samme art, tilsvarende gælder for vinterbyg og vårbyg samt vintertriticales og vårtriticales.

Hvis en del af arealet er forurenet med anden kornart, foretages afgrænsning af fremavlsarealet med stokkemarkering udført med én landmålerstok eller lignende for hver 100 m stokkemarkering, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med krattrydder, havefræser eller lignende, eller ved høstkontrol, se afsnittet om høstkontrol (side 43). Afgrænsningen behøver ikke at gå ud til markens kanter. Afgrænsningen kan ske ved flere skår.

4.15 Flyvehavre i fremavlsmarken

Det er især vigtigt at undersøge arealet for eventuel forekomst af flyvehavre. Det er for denne undersøgelse nødvendigt, at besigtigelsen sker lige efter flyvehavrens skridning, og før eventuel lejesæd indtræder.

Fund af flyvehavre angives ved, at der i rubrikken "Antal enkeltstående planter" anføres det antal planter, der er stående enkeltvis. I rubrikken "Antal kolonier i marken" skal anføres det antal kolonier, der er fundet, samt hvor mange planter der er fundet i dem. Fx skal fund af 2 kolonier med henholdsvis 10 og 15 planter skrives: 2(25). Ved 2. syn af arealer, hvor der har været konstateret flyvehavre ved 1. syn, skal fund ved det nye syn skrives i rækken for 2. syn. Hvis arealet ved 2. syn bliver fundet fri for flyvehavre, skal feltet udfyldes med 0 eller -. Flyvehavrefund skal altid markeres på skitse med angivelse af antal. For kolonier skal målene for koloniens udbredelse angives. For at undgå misforståelser skal flyvehavrefund uden for marken på diger eller lignende ikke anføres i flyvehavrerubrikken. Sådanne fund kan skrives under "Bemærkninger og skitser" med angivelse af, at de er fundet uden for det besigtigede areal.

Fordelingen af flyvehavren noteres på en skitse. Det er af afgørende betydning at få oplyst, hvorvidt det drejer sig om enkeltplanter fordelt over større eller mindre dele af arealet, om disse forekommer i eller uden for sårækken, eller om flyvehavren optræder i kolonier (en koloni består normalt af mere end 10 planter på et sted svarende til frø smidt fra én enkelt plante).

Fund af flyvehavre skal altid meddeles avleren og virksomheden. Ved den elektroniske indberetning angives antal flyvehavre, eller en vurdering af antal flyvehavre noteres, hvis der er tale om større mængder.

4.16 Fund af fatoider i havre

Fatoider er planter, der kan forveksles med flyvehavre, men som ikke er omfattet af reglerne om flyvehavre. Fatoider er mutationer eller udspaltninger fra fremmedbestøvning i alm. havre. De ligner alm. havre i plante og kerne, men har behåring, knæbøjlet stak og løsningslag ved grunden af kernerne ligesom flyvehavre. Fund af fatoider i havre skal betragtes som anden sort og følge reglerne for fund af anden sort.

4.17 Fremavlens tilstand

Det vil ofte være hensigtsmæssigt at gøre notater om fremavlens almene tilstand med hensyn til ensartethed, udviklingstrin ved markbesigtigelsen og andre for fremavlens relevante forhold.

Hvis der er lejesæd skal det angives ved en karakterskala 0-10, hvor 0 betyder, at planterne er helt opretstående, og 10, at de er helt i leje. Denne skala kombineres med en procentangivelse, således af karakteren 20/8 betyder, at der i 20 pct. af marken er stærk lejesæd, medens 40/2 betyder, at der i 40 pct. af marken er svag lejetilbøjelighed.

Da lejesæd kan skjule forurening med anden sort, anden art eller flyvehavre, kan et fremavlsareal kasseres, hvis der er stor forekomst af lejesæd.

Hvis der er stor forekomst af lejesæd på en del af arealet, kan det afgrænses fra fremavlsarealet ved stokkemarkering, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med krattrydder, havefræser eller lignende eller ved høstkontrol. Afgrænsning behøver ikke at gå ud til markens kanter. Afgrænsning kan ske ved flere skår.

4.18 Andre ukrudtsarter

Forekomst og udbredelse af ukrudtsarter, hvis frø vanskeligt lader sig frarenses som fx burrener og pileurt, noteres under "Bemærkninger og skitser".

Forekomst af arterne kiddike, klinte og giftig rajgræs skal noteres under "Bemærkninger og skitser", da der er særlige krav til indholdet i forbindelse med certificering.

Hvis der er så store forekomster af ukrudt, fx kvik eller vindaks, at kontrolløren vurderer, at arealet ikke kan besigtiges betryggende for forekomster af anden sort, anden art eller flyvehavre, skal et fremavlsareal kasseres.

Er der forekomst af gold hejre og/eller andre problem ukrudtsarter bedes dette noteret i rubrikken "Ukrudt/bemærkninger" for hver mark nr.

Hvis en del af arealet er forurenede med ukrudt, kan det afgrænses fra fremavlsarealet ved stokkemarkering, fraskæring af et halvt meter bredt bælte afhugget i jordhøjde med krattrydder, havefræser eller lignende eller ved høstkontrol, se afsnittet om høstkontrol (side 43). Afgrænsning behøver ikke at gå ud til markens kanter. Afgrænsning kan ske ved flere skår.

4.19 Rubrikken "Bemærkninger og skitser"

Rubrikken anvendes til skitser og til alle øvrige forhold, der ikke er faste rubrikker til.

Foruden skitser om fund af flyvehavre vil det være værdifuldt med skitser til angivelse af eventuelle fraskårne arealer. Alle skitser skal være orienteret ved nordpil eller veje og bygninger, så en sammenligning med efterkontrollørens skitse kan foretages.

Hvis kontrolløren har givet avleren forholdsregler af en eller anden art, skal aftalen i forkortet form anføres på besigtigelseskemaet. Efter anden besigtigelse skal det klart fremgå af skemaet, om de givne forholdsregler er fulgt.

Såfremt et areal kasseres, eller der foretages en ny besigtigelse, skal grundlaget herfor beskrives i rubrikken.

Aftaler med virksomheder vedrørende nedklassificering eller flyvehavre skal skrives her.

Hvis den afsatte plads ikke slår til, kan skitser tegnes på et vedhæftet ark papir.

4.20 Notér i alle rubrikker

Kontrollér, at alle oplysninger der er nødvendige for bedømmelse af avlen, er noteret. Er der intet observeret noteres o eller - i de pågældende felter. Er det ikke gjort kan TystofteFonden kontakte kontrolløren, hvis indberetningen er mangelfuldt udfyldt. Det er vigtigt, at kontrolløren oplyser et telefonnummer (helst mobilnummer) nederst sammen med dato for

syn, autorisationsnummer og navn. Husk endvidere at udfylde kontrollørens bedømmelse med ha angivelse for godkendte og eventuelt kasserede arealer.

4.21 Nedklassificering af avl

I nogle tilfælde opfylder et fremavlsareal eller del af arealet ikke betingelserne for at blive godkendt i den pågældende kategori pga. forfrugt, indhold af anden sort, anden kornart eller lignende.

Hvis avlen opfylder betingelserne for at blive godkendt i en lavere kategori, kan der blive tale om nedklassificering af avlen. I tilfælde hvor en nedklassificering kun er nødvendig for dele af avlen, kan avlen fra enkelte marker nedklassificeres, såfremt virksomheden ønsker det.

Nedklassificering bør altid aftales med virksomheden. På indberetningen angives hvilken kategori avlen nedklassificeres til, og det anføres under "Bemærkninger og skitser", at virksomheden er kontaktet og indforstået med nedklassificering. Husk også at ændre kategorien, når der indberettes elektronisk.

4.22 Særlige bestemmelser vedrørende flyvehavre

Hvor der i dette afsnit er omtalt flyvehavre fundet ved markbesigtigelsen, skal den autoriserede kontrollør medregne yderligere fund rapporteret af TystofteFondens efterkontrollør. Dette gælder, hvad enten efterkontrollen har fundet sted før eller efter besigtigelsen foretaget af den autoriserede kontrollør.

Ved fund af flyvehavre ved første besigtigelse skal arealet enten kasseres eller aftales afluget/fraskåret og indstilles til anden besigtigelse. Ved den afsluttende besigtigelse skal arealet findes fri for flyvehavre.

I tilfælde af fund af flyvehavre, vil to syn almindeligvis anses, som værende det maksimale antal der bør foretages. Ved fund af flyvehavre ved 2. syn, er det op til kontrolløren at vurdere, om der forsvarligt kan udføres et 3. syn. Der kan eventuelt tilknyttes et forbehold om afskæring af det inficerede areal (læs 4.24 om fraskæring), men dette må bero på en konkret vurdering af kontrolløren.

Ved den afsluttende besigtigelse skal fundne flyvehavreplanter være afluget og/eller fraskåret, og det areal, der skal godkendes, skal findes fri for flyvehavre. Dog gælder:

1. Arealet skal kasseres, hvis flyvehavren findes i større mængde spredt ud over arealet.
2. Fund af flyvehavre i kolonier skal fraskæres. En koloni består normalt af mere end 10 planter på et sted, svarende til frø smidt fra én enkelt plante.
3. Fund af flyvehavre, både kolonier og enkeltstående, skal fraskæres i marker med rug, triticale, alm. havre, nøgen havre og purhavre.

4.23 Betingelser fælles for alle arter

1. Der må være foretaget kemisk bekæmpelse mod flyvehavre på fremavlsarealet.

2. Kontrolløren skal udvise ekstra opmærksomhed ved besigtigelse af fremavlsarealer, hvor der er foretaget kemisk behandling med ukrudtsmidler, der også er delvis virksomme over for flyvehavre, da der kan forekomme lavere flyvehavreplanter nede i afgrøden.

Det er tilladt at bekæmpe flyvehavre og græsukrudt med midler, der har effekt mod flyvehavre. Foretages bekæmpelse om foråret, skal arealet besigtiges for forekomst af flyvehavre to gange med mindst en uges mellemrum.

3. Ved fund af flyvehavreplanter ved første besigtigelse, er det en betingelse for godkendelse af arealet, at der udføres ny besigtigelse. Marken skal ved den afsluttende besigtigelse findes fri for flyvehavre. Der skal være mindst én uge mellem de to besigtigelser for forekomst af flyvehavre.
4. Der skal såvel ved første besigtigelse, som ved den anden besigtigelse være de bedst mulige betingelser for konstatering af flyvehavre, hvorved forstås:
  - at første besigtigelse finder sted umiddelbart efter flyvehavrens skridning
  - at der ved besigtigelserne ikke forekommer lejesæd i marken eller stor ukrudtsforekomst, der vanskeliggør besigtigelse.

4.24 Regler for fraskæring ved fund af flyvehavre

Fraskæring skal foretages med kratrydder, havefræser eller lignende. Skåret skal være afhugget i jordhøjde og være mindst en halv meter bredt.

Der kan laves flere fraskæringer på et areal, og der kan laves fraskæring midt i arealet. En fraskæring skal bestå af rette linjer. En fraskæring kan have flere knæk. En fraskæring skal være udført minimum 20 meter fra den yderste flyvehavreplante. En fraskæring skal være udført, så det er muligt at høste det godkendte areal på fornuftig vis.

Ved den afsluttende besigtigelse skal fraskæringen være foretaget, og der må ikke findes flyvehavre i det areal, der søges godkendt.

Afgrøden på et fraskåret areal skal høstes efter, at afgrøden på den øvrige del af arealet er høstet, og skal holdes adskilt fra den del af avlen, der søges godkendt.

I stedet for en fraskæring kan avleren med virksomhedens godkendelse aftale med kontrolløren at der foretages en stokkemarkering og høstkontrol, som da skal følge betingelserne beskrevet i det følgende afsnit.

4.25 Høstkontrol

Kontrolløren kan – hvor det skønnes formålstjenligt – aftale med virksomhed og avler, at der i stedet for en fraskæring og kontrol af denne gennemføres en høstkontrol. Ved besigtigelsen skal det klart præciseres:

- at kontrolløren skal tilkaldes, når det areal der søges godkendt er høstet
- at høsten af det areal, der skulle fraskæres, ikke må påbegyndes, før kontrolløren har foretaget besigtigelsen.

Før arealet godkendes, skal kontrolløren have konstateret, at det areal, der skulle have været fraskåret, står tilbage efter høst af det areal, der søges godkendt.

Når høstkontrollen er udført indsendes resultatet af høstkontrollen og arealets bedømmelse elektronisk til TystofteFonden.

4.26 Avlskontrolnormer

Ved optælling husk at angive arealenhed.

Se desuden afsnit om særlige bestemmelser for flyvehavre, arealernes afstandsisolering, normer for sortsrenhed og nedklassificering af avl. I bilag 2 ses hvilke sorter af byg og rug, der er hybrider, samt karaktertræk til sortsbedømmelse.

Bemærk følgende regnes til samme art:

- Vår- og vinterbyg
- Vår- og vinterhvede
- Vår- og vintertriticale

4.26.1 Vårbyg

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandskrav	Alle kategorier	½ meter, dog særlige krav til hybrider
Forfrugt	F-materiale, præbasis, basis og C1	Må ikke være anden sort af byg
	C2	Må ikke være vinterbyg
Iblanding af anden sort	F-materiale, præbasis, basis og C1	4 planter pr. 10 m ²
	C2	12 planter pr. 10 m ²
Iblanding af anden kornart	F-materiale og præbasis	10 planter pr. ha.
	Basis og C1	2 planter pr. 50 m ² , heraf højst 1 havre
	C2	4 planter pr. 50 m ² , heraf højst 2 havre

4.26.2 Vinterbyg

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandskrav	Alle kategorier	½ meter, dog særlige krav til hybrider
Forfrugt	F-materiale, præbasis, basis og C1	Må ikke være anden sort af byg
	C2	Må ikke være anden sort af vinterbyg
Iblanding af anden sort	F-materiale, præbasis, basis og C1	4 planter pr. 10 m ² , dog særlige krav til hybrider
	C2	12 planter pr. 10 m ²
Iblanding af anden kornart	F-materiale og præbasis	10 planter pr. ha.
	Basis og C1	2 planter pr. 50 m ² , heraf højst 1 rug/hvede
	C2	4 planter pr. 50 m ²

4.26.3 Vårhvede, vinterhvede og spelt

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandskrav	Alle kategorier	1/2 meter.
Forfrugt	Alle	Må ikke være anden sort af hvede eller spelt
Iblanding af anden sort	F-materiale, præbasis, basis og C1	4 planter pr. 10 m ²
	C2	12 planter pr. 10 m ²
Iblanding af anden kornart	F-materiale og præbasis	10 planter pr. ha.
	Basis og C1	2 planter pr. 50 m ² , heraf højst 1 rug
	C2	4 planter pr. 50 m ² , heraf højst 2 rug

4.26.4 Alm. havre, nøgen havre og purhavre

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandskrav	Alle kategorier	1/2 meter.
Forfrugt	Alle	Må ikke være anden sort af alm. havre, nøgenhavre eller purhavre
Iblanding af anden sort	F-materiale, præbasis, basis og C1	4 planter pr. 10 m ²
	C2	12 planter pr. 10 m ²
Iblanding af anden kornart	F-materiale og præbasis	10 planter pr. ha.
	Basis og C1	2 planter pr. 50 m ² , heraf højst 1 byg
	C2	4 planter pr. 50 m ² , heraf højst 2 byg

4.26.5 Vårtriticale og vintertriticale

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandskrav	F-materiale, præbasis og basis	50 meter til anden sort af triticale
	C1 og C2	20 meter til anden sort af triticale
Forfrugt	Alle	Må ikke være anden sort af triticale
Iblanding af anden sort	F-materiale, præbasis, basis og C1	12 planter pr. 10 m ²
	C2	40 planter pr. 10 m ²
Iblanding af anden kornart	F-materiale og præbasis	10 planter pr. ha.
	Basis og C1	2 planter pr. 50 m ²
	C2	4 planter pr. 50 m ²

4.26.6 Rug

Karakter	Høstkategori	Krav
Afstandskrav, alm. rug	F-materiale, præbasis og basis	300 meter til anden sort af rug
	C	250 meter til anden sort af rug
Afstandskrav, hybrid-rug	C	500 meter til rug til anden sort af rug
Forfrugt	Alle kategorier Alm. rug	Må ikke være anden sort af rug
	Hybridrug	Må ikke være rug, heller ikke samme sort
Iblanding af anden sort	F-materiale, præbasis og basis	1 plante pr. 30 m ² , dog særlige krav til hybrider
	C	1 plante pr. 10 m ² , dog særlige krav til hybrider
Iblanding af anden kornart	F-materiale og præbasis	10 planter pr. ha.
	Basis og C	2 planter pr. 50 m ² , heraf højst 1 hvede

Bilag 1 – Markfrø

1 Ploidi

Hvor intet andet er anført er sorten diploid (2n).

Tetraploide sorter er markeret med 4n efter sortsnavnet.

1.1 Alm. rajgræs

Sort	
Aberavon	
Aberchoice	
Aberclyde	4n
Aberdart	
Abergain	4n
Activa	4n
Adagio	
Adeline	
Akurat	4n
Alboka	
Algira	4n
Alligator	4n
Allstarter	
Altesse	
Alyssa	
Angelina	
Anouk	
Arelio	
Arusi	4n
Arsenal	
Aspire	
Astenlord	
Astonenergy	4n
Astonhockey	4n
Anstonprincess	4n
Bandalore	
Banfield	
Barbeta	
Barcampo	4n
Barclay II	
Bareuro	
Barfamos	4n
Bargamma	
Barimero	
Barkamaz	4n
Barlancia	
Barlicum	

Sort	
Barmaxima	4n
Barminton	
Barnauta	4n
Barorlando	
Barpasto	4n
Barrage	
Barsintra	4n
Bartwingo	
Beckham	
Belida	
Bellini 1	
Betty	
Birtley	4n
Bizet 1	
Borsato	
Boyne	
Bree	
Brorsyn	
Buffardin	
Calibra	4n
Calvano 1	
Cameron	
Cancan	
Cantalou	4n
Capri	
Carraig	4n
Cavendish	
Chardin	
Charisma M	4n
Chinita	4n
Chloe	
Claudine	
Clementine	
Cleopatra	
Columbine	
Concerto	
Conrad 1	

Sort	
Copeland	
Dasher 3	
Discus	
Divan 1	4n
DLF LFD-62846	
DLF LFT-41121	
DLF LFT-8561	
DLF LFT-8587	4n
Double	4n
Dromara	4n
Drumbo	
Drumbo Eko	
Dunluce	4n
Duparc	
EG Resistus	
Eiffel	
Elegana	
Elysium	4n
Ensilvio	
Esquire	
Essence	
Estelle	
Eterlou	
Euroconquest	4n
Eurodiamond	
Europitch	
Eurosport	
Eurostar	4n
Explosion	4n
Fabiola	
Fancy	
Fabian	4n
Firebird	
Forever	
Fornido	4n
Foxtrot	
Francesca	

Sort	
Garbor	4n
Garibaldi	4n
Genesis	
Gianna	
Giant	4n
Glenariff Eko	
Glencar	4n
Glenstal	4n
Glenveagh	
Gossip	4n
Greenglide	
Greensky	
Greenway	
Hamac	
Hancock	
Hayley	
Himalaya	
Honroso	
Hugo 1	
Humbi 1	
Indiana	
Indicus 1	
Irondal	
Jubilee EG	
Jumbo	
Kabota	
Kaiman	
Karatos	4n
Kentaur	4n
Keystone	
Kiani	
Kimber	
Kintyre	4n
Kokomo	
Lacerta	4n
Leclair	
Libronco	
Licarta	
Lidelta	4n
Lifrance	
Ligenius	4n
Limbos	4n
Lolius	
Magician	4n

Sort	
Majestic	
Mara	
Margarita	
Massimo	
Matenga	
Mathilde	4n
Maurice	4n
Maurizio	4n
Mavuno	4n
Melfrost	4n
Melpaula	4n
Mercitwo	
Mezquita	
Mirtello	
Missouri	4n
Mokari	
Monroe	
Navan	4n
Navarra	4n
Neptun	4n
Neruda 1	
Novello	4n
Olive LMG LFT-9328	
Option	
Ovambo 1	4n
Pascal	
Passion	
Pastour	
Pastun	
Picaro	
Piccadilly	
Pionero	4n
Platinum	
Pokoro	4n
Polim	4n
Pollen	
Pomposo	4n
Pomtrado	4n
Ponderosa	
Poseidon	
Prana	4n
Premium	
Rivaldo	4n
Rodrigo	

Sort	
Rokade	
Romark	
Romito	
Rossera	
Sherlock	4n
Shivane	
Smile	
Solomon	
Soriento	
Sponsor	
Stamina	
Starfire	
Stefani	
Stolawn	
Stravinsky	
Sun	
Talgo	
Taya	
Telstar	
Temprano	
Tetragreen	4n
Thegn	4n
Thrive	
Tivoli	4n
Toddington	
Tomaso	
Tophat 2	
Toronto	
Transate	
Trivos	4n
Troya	
Turandot	4n
Turfgold	
Turfsun	
Twymax	4n
Tyrella	
Valerio	4n
Vauclin	
Velonit	4n
Virtuose	
Vulcanus	
Yatsu-Yume	4n
Zenia LP 6524	
Zenital	

1.2 Italiensk rajgræs

Sort	
Danergo	4n
Domino	
Dorike	4n
EF 486 Dasas	
Elvis	
Fabio	4n
Fox	

Sort	
Inducer	
Itaka	
Itarzi	4n
Jeanne	4n
LMG LMT-18043	
Majesty	
Podium	

Sort	
Sikem	
Taurus	
Turgo Pajbjerg	4n
Udine	4n
Yolande	
Zorro	4n

1.3 Westerwoldisk rajgræs

Sort	
Andy	4n
Avance	4n

Sort	
Magloire	
Torero	4n

Sort	
Vespolini	

1.4 Hybrid rajgræs

Sort	
Aberecho	4n
Abereve	4n
Astoncrusader	4n
Barsilo	
Bastille	4n

Sort	
Fortimo	4n
Hybrix	
Istria	4n
Lampard	4n
Solid	4n

Sort	
Storm	4n
Tetragraze	4n
Tetratop	4n

1.5 Rajsvingel

Sort	
Felopa	4n
Feodoro	4n
Fojtan	6n
Hipast	6n

Sort	
Honak	6n
Hostyn	4n
Lofa	4n
Paulita	4n

Sort	
Perun	4n
Perseus	

2 Engrapgræs

Klon: Hvor intet er anført er sorten monoklon. Flerklone sorter er markeret med (fkl) efter sortsnavnet.

Sort
Anisha
Arende
Balin
Barduke
Barhelene
Barimpala
Bariris
Baron
Baronial
Broadway
Chester
Conni
DLF PPF-7912

Sort
DLF PPG-48457
DLF PPG-48690
Bowinta
DLF PPG-8737
DLF PPG-9390
Evora
Geisha
Geronimo
Greenplay
Julius
Kaitos
Lato (fkl)
Liblue (fkl)
Limagie (fkl)

Sort
Limerick
Limousine
Lincolnshire
LMG PPG-4238A
Markus
Miracle
Oxford
Panduro
PP KM 11
Sobra
Sunray
Yvette
Zeptor

3 Rødsvingel

Ploidi: Hexaploide sorter er markeret med (6n – 42 kromosomer) efter sortsnavnet; disse sorter tilhører underarterne *commutata* og *tricophylla* og er henholdsvis uden og med korte udløbere. De øvrige sorter er oktaploide (8n 56 kromosomer) og tilhører underarten *rubra* med lange udløbere.

Sort	
Absolom	6n
Agnetha	
Albertine	6n
Amarone	6n
Ambiente	
Annalena	6n
Antoinette	6n
Aponga	
Aporina	6n
Archibald	
Barchip	6n
Bardiva	6n
Bargreen II	6n
Barjessica	
Barpearl	6n
Barsylvia	
Barustic	
Belleaire	6n
Beudin	6n
Blenheim	6n
Bogart	6n
Bossanova	
Brahms	
Caldris	
Calliope	6n
Camilla	
Capriccio	6n
Character	6n
Carousel	6n
Casanova	6n
Cathrine	6n
Cezanne	6n
Charme	6n

Sort	
Clemens	
Corail	
Corsaire	6n
Dipper	
DLF FRT-42001	
Minsk	
Dorianna	6n
Echo	
Esparina	6n
Eurocarina	6n
Eurocrown	6n
Euromarie	6n
Galahad	
Giovanna	6n
Gondolin	
Greenlight	6n
Greenmile	6n
Greensleeves	6n
Hastings	
Heidrun	
Helena	6n
Herald	
Highnote	6n
Hightower	
Humboldt	6n
Iduna	
Jasperina	
Joanna	6n
Katarina	6n
Kolossos	
Lambada	
Libano	6n
Litango	

Sort	
Livision	
Livista	6n
Longfellow II	6n
Marlene	
Maxima 1	
Melitta	6n
Mellori	
Mirador	
Mission	6n
Musica	6n
Mystic	
Nicole	6n
Nigella	6n
Nikky	6n
Pinafore	6n
Polka	
Rafael	
Raisa	6n
Relevant	
Report	
Reverent	
Rossinante	
Ryder	
Samanta	6n
Scorpa DLF FRR-9043	
Sergei	
Siskin	6n
Smirna	6n
Trophy	6n
Troville	6n
Valdora	6n
Wagner 1	6n

4 Bakkesvingel

Supplerende kendetegn: Bladfarve ved aksdannelse, bladskedens farve

4.1 Ploidi:

Sort	
Bornito	6n
Borvina	6n
Cantona	6n
Crystal	6n

Sort	
Dumas 1	6n
Hardtop	6n
Manet 1	6n
Manetto	6n

Sort	
Nordic	6n
Ridu	6n
Triana	6n

5 Kløver

Kendetegn, der kan anvendes til at afgøre, om der er tale om anden sort er forskelle i blomstringstidspunkt, småbladslængde og – bredde, samt bladform og bladmærke. For rødkløver desuden blomsterfarve.

6 Raps

Kendetegn, der kan anvendes til at afgøre, om der er tale om anden sort er blomstringstidspunkt, stængellængde ved modenhed, antal sidegrene, bladrandindsnit, antal bladlapper og blomsterfarve.

Se særlige bestemmelser vedr. hybridraps (afsnit Alm. raps og hybridraps side 29).

6.1 Hybrid/population vinterraps

Sort	
AH12	Hybrid
Belana	Hybrid
Brentano	Hybrid
Fencer	Hybrid

Sort	
MSL 024C	Hybrid
Quartz	Population
SQ 1041007	Hybrid
Trinity	Population

Sort	
Vectra	Hybrid
Witt	Population

6.2 Hybrid/population vårraps

Sort	
Belinda	Hybrid
Brando	Hybrid
Delight	Hybrid
Dodger	Hybrid
Doktrin	Hybrid
Heros	Population
Highlight	Population
Kaldera	Hybrid
Lumen	Hybrid
Lyside	Population

Sort	
Magma	Hybrid
Mosaik	Population
MS 4102	Hybrid
MSL 523C	Hybrid
Osorno	Hybrid
PS 8501	Hybrid

7 Markært

Kendetegn, der kan anvendes til at afgøre, om der er tale om anden sort, er forskelle i forekomst af småblade, blomstringstidspunkt, stængellængde, antal nodier til 1. blomst, småbladets form, bladspidsform, akselbladets størrelse og marmorering, blomsterfarve, anthocyanring ved bladfod og voksbelægning.

Sorten "Bohatyr" er den eneste sort med småblade.

8 Smalbladet lupin

Kendetegn, der kan anvendes til at afgøre om der er tale om anden sort, er blomstringstidspunkt, blomsterfarve, plantehøjde ved blomstring og anthocyanfarvning af stængel umiddelbart før blomstring.

Sort	Farve af blomst
Iris	Hvid
Primadonna	Hvid

Bilag 2 – Sædekorn

1 Karakterer til sortsbedømmelse

Til beskrivelse af sorter af byg, hvede, alm. havre, nøgen havre og purhavre anvendes nedennævnte karakterer. Disse karakterer kan også anvendes til beskrivelse af fundne planter af anden sort inden for de tre arter. Karakterer til beskrivelse af sorter af triticales og hård hvede er ikke medtaget.

For rug gælder, at sortsrenhed ikke umiddelbart kan kontrolleres ved markbesigtigelse. Karaktererne beskrives med enkelte undtagelser efter en skala fra 1 til 9, hvor 1 betyder, at planten ikke - eller næsten ikke - besidder den pågældende karakter, mens 9 betyder, at karakteren er meget udpræget.

For at en plante kan regnes som anden sort, skal der normalt kunne beskrives afvigelser i mindst 2 karakterer.

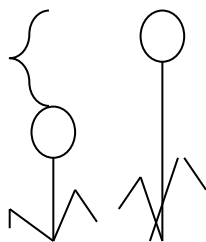
2 Vinter- og Vårbyg

2.1 Plante

2.1.1 Højde

1 meget kort, 3 kort, 5 middel, 7 lang, 9 meget lang. For at en plante kan beskrives som værende af anden sort alene på grund af forskelle i højden, skal planten afvige mere end 2 gange aksets længde fra afgrødens gennemsnitshøjde. Det vil i de fleste tilfælde kun være muligt at finde høje afvigere.

2 aks længder

2.2 Aks

2.2.1 Type

1 toradet, 2 flerradet. Planter, som ikke er af den opgivne type, henregnes til anden sort.

2.2.2 Skridning

1 meget tidlig, 3 tidlig, 5 middel, 7 sen, 9 meget sen. Denne karakter vil oftest kun kunne anvendes omkring skridningstidspunktet.

2.2.3 Stakpigment

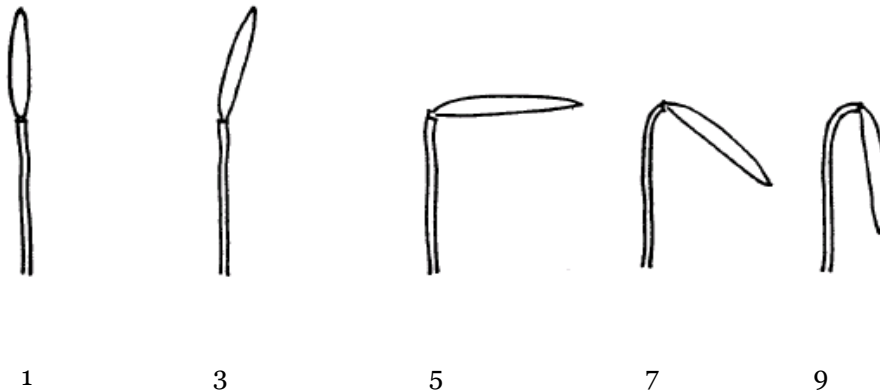
1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. Denne karakter beskriver styrken af antocyanfarvningen (rødfarvning), og den er påvirkelig af vækstvilkårene.

2.2.4 Voksbelægning

1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. Voksbelægningen er påvirkelig af vækstvilkårene.

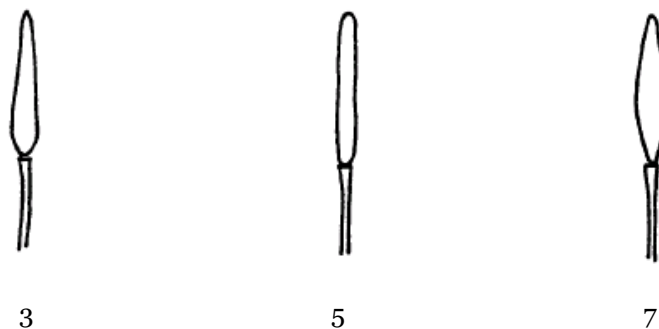
2.2.5 Stilling

1 opret, 3 let opret, 5 vandret, 7 let hængende, 9 hængende.

2.2.6 Form

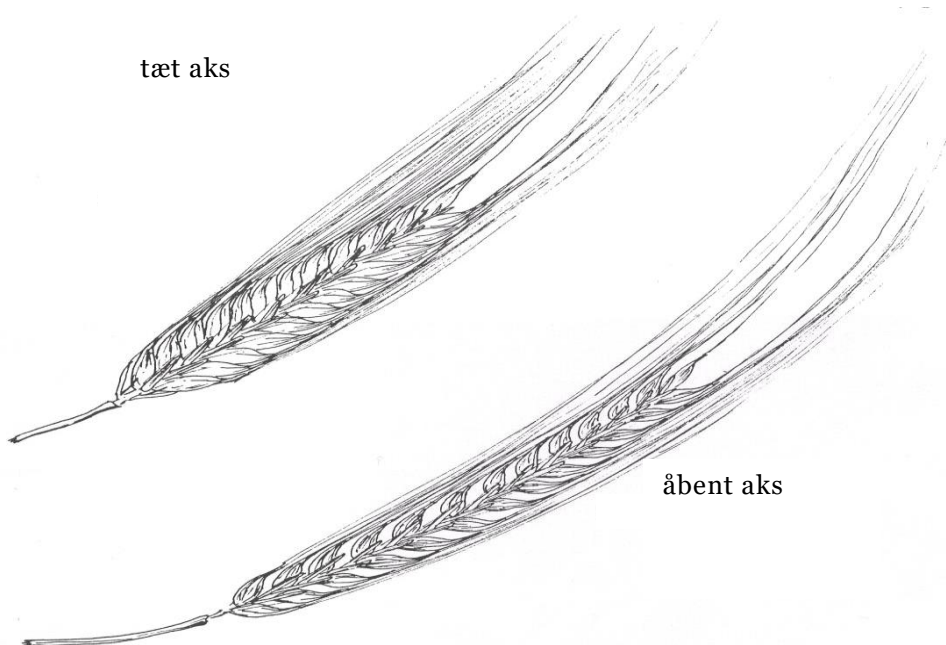
3 tilspidset, 5 parallel, 7 tenformet.

2.2.7 Tæthed

1 meget åben, 3 åben, 5 middel, 7 tæt, 9 meget tæt.

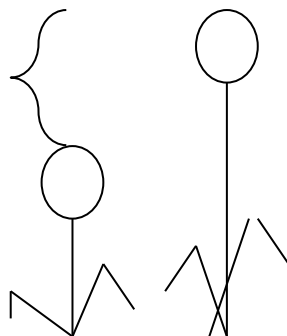
3 Vinter- og Vårhvede

3.1 Plante

3.1.1 Højde

1 meget kort, 3 kort, 5 middel, 7 lang, 9 meget lang. For at en plante kan beskrives som værende af anden sort alene på grund af forskelle i højden, skal planten afvige mere end 2 gange aksets længde fra afgrødens gennemsnitshøjde. Det vil i de fleste tilfælde kun være muligt at finde høje afvigere.

2 aks længder

3.2 Strå

3.2.1 Voksbelægning

1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. For at en plante kan regnes for afvigende med hensyn til voksbelægning, skal der være en tydelig forskel, da voksbelægningen påvirkes af vækstvilkårene.

3.3 Flagblad

3.3.1 Bladskede-voksbelægning

1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. For at en plante kan regnes for afvigende med hensyn til voksbelægning, skal der være en tydelig forskel, da voksbelægningen påvirkes af vækstvilkårene.

3.4 Aks

3.4.1 Voksbelægning

1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. For at en plante kan regnes for afvigende med hensyn til voksbelægning, skal der være en tydelig forskel, da voksbelægningen påvirkes af vækstvilkårene.

3.4.2 Tæthed

1 meget åben, 3 åben, 5 middel, 7 tæt, 9 meget tæt. Aksets tæthed beskriver, hvor tæt de enkelte småaks i akset sidder.

3.4.3 Forekomst af stak eller avnetilspidsning

1 uden stak eller avnetilspidsning, 2 med avnetilspidsning, 3 med stak.

1

2

3

4 Alm. havre, nøgen havre og purhavre

4.1 Plante

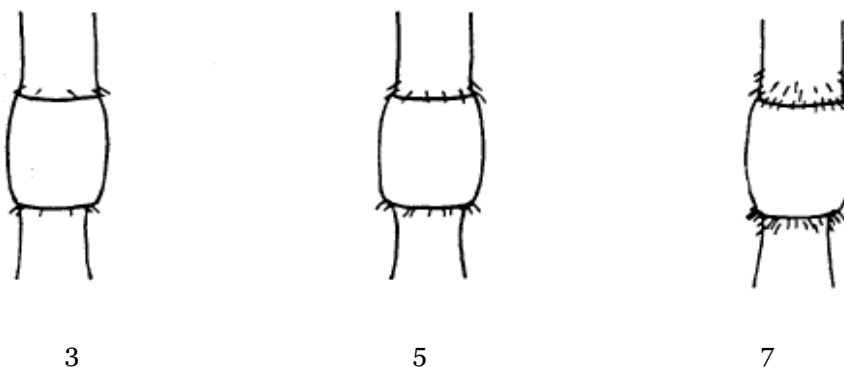
4.1.1 Højde

1 meget kort, 3 kort, 5 middel, 7 lang, 9 meget lang. Plantens højde er en vigtig karakter, men for med sikkerhed at kunne regne en plante som værende af anden sort - alene på grundlag af højden - kræves en stor afvigelse i højde, minimum 2 gange toppens længde.

4.2 Strå

4.2.1 Behåring på øvre knæ

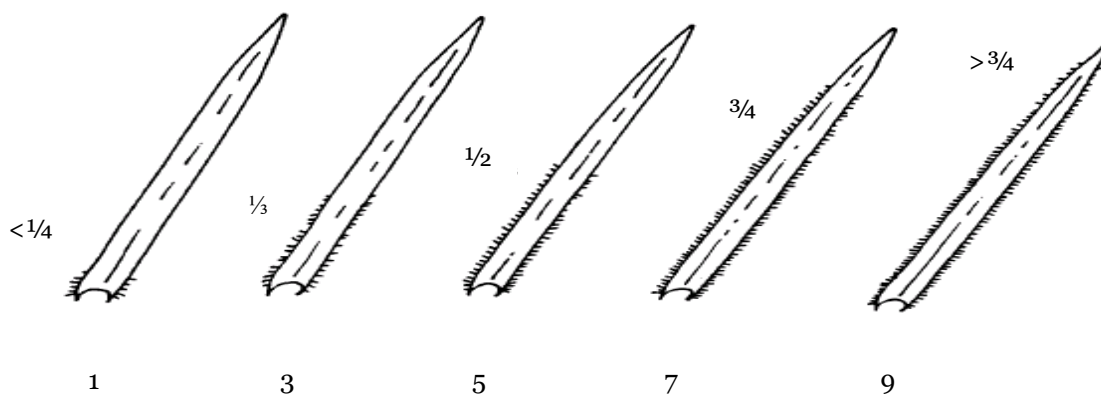
1 uden, 9 med.

4.3 Blad

4.3.1 Kantbehåring på 2. øverste blad

1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. For at en plante kan regnes for afvigende med hensyn til kantbehåring, skal der være en tydelig forskel. Der kan ved markkontrol normalt kun skelnes mellem "uden eller meget svag", "middel" og "meget stærk".

4.4 Top

4.4.1 Skridning

1 meget tidlig, 3 tidlig, 5 middel, 7 sen, 9 meget sen. Skridningstidspunktet kan kun observeres korrekt, hvis marken beses på det rette tidspunkt. Planter, som afviger mere end et par dage i skridningstidspunkt, kan regnes som anden sort alene på dette grundlag.

4.4.2 Toplængde

1 meget kort, 3 kort, 5 middel, 7 lang, 9 meget lang. Toppens længde er påvirket af vækstvilkårene.

4.4.3 Voksbelægning på nedre yderavne

1 uden eller meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. Voksbelægningen er påvirkelig af vækstvilkårene.

4.5 Kerne

4.5.1 Voksbelægning på kernen

1 meget svag, 3 svag, 5 middel, 7 stærk, 9 meget stærk. Voksbelægningen er påvirkelig af vækstvilkårene.

5 Sortsbeskrivelser – Vinterbyg

Sort	2-radet	Flerradet	Hybrid
Bazooka		x	CMS 3-vejs-hybrid
Bella		x	
Concordia	x		
Frigg	x		
Hejmdal	x		
KWS Astaire		x	
KWS Higgins		x	
KWS Infinity	x		
KWS Kosmos		x	
KWS Meridian		x	
KWS Moselle	x		
KWS Orwell	x		
Matros	x		
Memento	x		
Neptun	x		
NOS 911.004-76	x		
NOS 911.008-80	x		
NOS 911.013-61	x		
Pharaoo		x	CMS 2-vejs-hybrid
SJ 127284	x		
Sobell	x		
Sonnengold		x	
Talisman	x		
Zophia			

6 Sortsbeskrivelser – Vinterrug

Sort	Hybrid/population
Dankowskie Rubin	Population
Dukato	Population
Helltop	Hybrid
Inspector	Population
KWS Binntto	Hybrid
KWS Eterno	Hybrid
KWS Florano	Hybrid
KWS Livado	Hybrid
SU Performer	Hybrid

Bilag 3 – Ændringer

1 Tabel 1 Ændringer

Kapitel / Bilag	Ændring
Udsendt 06. marts 2018	
Hele dokumentet	Gennemgribende formatændringer
Hele dokumentet	Indsættelse af figur- og tabeltekster
Kontakt til TystofteFonden	Medarbejderoplysninger er opdateret
1	Naturerhvervstyrelsen er rettet til Landbrugsstyrelsen
1	Referencer til gældende bekendtgørelser er opdateret
1.1	Nyheder annonceres via nyhedsmail og hjemmesiden.
1.1	Det er tydeliggjort at efterkontrollørens opgave er at kontrollere markkontrolløren
1.3	Det er tydeliggjort at markkontrolløren skal behandle efterkontrollørens betragtninger som var det markkontrollørens egne
1.5	Det er tydeliggjort at det er både markkontrollørens og efterkontrollørens ansvar at indhente samtlige oplysninger som har betydning for avlens bedømmelse
1.5	Sætningen om at efterkontrolløren skal indberette resultatet elektronisk er slettet.
1.5	Der er tilføjet referencer til afsnittene om besigtigelsestidspunktet
1.10	Kun arealerne som er indtastet i det indeværende år er listet
1.11	I feltet om avlspartinummeret i Tabel 1 er det blevet tilføjet, at det eventuelt foranstående ”DK” ikke skal indtastes i avlspartinummeret.
1.14	Klagemuligheden er opdateret
2	Linket i fodnoten er opdateret
2	Afsnit om certificering og kontroller er omskrevet, og den tilhørende figur udskiftet
2.1	Præbasis forkortes til PB og ikke PBA
3.3	Det er tydeliggjort at mere end ét syn kan blive påkrævet
3.4	Besigtigelseskema er opdateret i forhold til gældende version
3.5	Der er tilføjet at arter af <i>Brassica</i> også kan krydsbestøve
3.6	Der er tilføjet en forklaring for, hvorfor kontrol af sortsrenheden er vigtig for avlskontrollen

3.6	TystofteFonden offentliggør ikke oversigter over sorter anmeldt til avlskontrollen i det pågældende år. Teksten er derfor slettet
3.7	Fejl i Tabel 5 og Tabel 6 er blevet rettet
3.15.3	Det er tydeliggjort at normerne under dette afsnit udover kløver også er gældende for de resterende græsmarksbælgplanter
3.15.5	Der er i note 1 tilføjet at afstandskravene ikke blot gælder mellem sorter af vår- og vinterraps, men også i forhold til frømarker med andre <i>Brassica</i> -arter
3.15.6	Præcisering af overskriften, se også ændringen til kapitel 3.15.3
3.15.6	Note 4 er tilføjet, hvori det oplyses at der ved kålroe og rybs og gælder afstandskrav i forhold til frømarker med andre <i>Brassica</i> -arter
4.4	Besigtigelseskema er opdateret i forhold til gældende version
4.6	Det er tydeliggjort at det kun er bekæmpelse i foråret der skal anføres på besigtigelseskemaet
4.6	Er kun enkelte, klart afgrænsede områder behandlet, kan man nøjes med at foretage 2. syn på disse områder
4.12	Henvisning til bekendtgørelsen om sædekorn vedrørende normer for sortsrenhed og sterilitetsniveau til komponenterne til CMS hybridproduktion
4.13	Det er tilføjet at afstandskravene stadig gør sig gældende ved isåninger
4.14	Afsnittet er delvist omskrevet, så det fremgår tydeligt, at alle forekomster af anden kornart skal noteres, uanset om det stammer fra udsæden eller fra tidligere forfrugt
4.14	Der er blevet tilføjet en sætning om arter kontra sorter af vinter/vårsæd
4.22	Afsnittet er udbygget, så det inkludere de gældende regler om det tilladte antal af syn ved fund af flyvehavre
4.24	Der er tilføjet en henvisning til afsnittet om høstkontrol
Bilag 1 - Markfrø	Gennemgribende rettelser af småfejl samt tilføjelser af nye sorter
Bilag 1 - Markfrø	Skema med ploidi af strandsvingel er fjernet da det ikke var relevant
Bilag 3 - Ændringer	Kapitlet tilføjet